IOSEPHO ANDREAE
COMITI
ZALVSCIO
MVSAGETAE, KIOVIAE ET CZERNIECHOVIAE EPISCOPO,
HEROICI ORDINIS AQVILAE ALBAE EQVITI,
BIBLIOTHECAE PVBLICAE VARSAVIENSIS AVCTORI,
IOANNES DANIEL ANDREAS IANOSCIVS,
IVCVNDAM AC LONGAEVAM SALVTEM.

Cum probi omnes, maximeque litterati homines, IOSEPHE ANDREA COMES ZALVSCI, Pontifex Kioviensis Gravissime & Doctissime, peractum feliciter tertium & sexagesimum aetatis annum, sollemnibus, & susceptis pariter, & solutis votis, TIBI gratulentur, ego sane ILLVSTRISSIMAE TVAE EXCELLENTIAE deditissimus, summaque consuetudine & maximis beneficiis devinctus, temperare mihi nequeo, quin EIDEM pietatem meam atque laetitiam, publico aliquo munusculo declarem ac testificer. Id vero recentissimi opusculi mei volumen, in conspectum TVVM profero, quod summorum nostra aetate Regum ac Principum, aliorumque illustrium doctorumque virorum luculentissima, de

maximis ac vere regiis Noſtri REGIS *virtutibus, teſtimonia complectitur.* TVAEque ILLVSTRISSIMAE EXCELLENTIAE *iure dedico. Cui, verbis exprimi haud poteſt, quantum volupe ſit, eum Heroem, Regem nunc, ac Dominum ſuum colere, quem juvenem admodum,* ILLVSTRISSIMA TVA EXCELLENTIA, *ob inſignem pulcritudinem dignitatemque corporis, excelſam ac vere regiam animi indolem, ingenium ſapientia validum, elegantiſſimisque diſciplinis refertum, divinam prorſus eloquentiam, admirandam quoque linguarum omnium peritiam, inſolitam laborum, vigiliarum, ac periculorum patientiam, aditus praeterea facilitatem, egregiam liberalitatem & benignitatem, vitae inprimis modeſtiam, ſacrorumque reverentiam, & fidei conſtantiam, iuſtitiaeque curam, ſummam denique adminiſtrandae Reipublicae ſci-*

entiam

entiam, & incredibilem prope juvandae Gentis suae, adipiscendaeque aeternae famae atque gloriae cupidinem, supremo Polonici Imperii fastigio dignum existimabat. Cum autem SACRA ILLA & SERENISSIMA REGIA MAIESTAS, *a teneris annis, abunde cognoverit, locuplesque testis* IPSAMET *fuerit, quanta ab* ILLVSTRISSIMA TVA EXCELLENTIA, *Ecclesiae Orthodoxae Polonicae, & universae Reipublicae, politioribusque praecipue Litteris allata sint emolumenta, minime mirum est, quod inito statim Regno suo, singulari* TE *benignitate complexa sit,* TVA*que pia & litteraria omnia proposita, tam diligenti aure, ac suavi vultu acceperit. Faxit* MISERICORS DEVS, *ut Pientissimus & Sapientissimus* REX, *patriaeque salutis cupidissimus,* ILLVSTRISSIMA TVA EXCELLENTIA, *Praesule vere sancto atque erudito,* EODEM*que Senato-*

natore probo, & fideli, & sapiente, integro adhuc saeculo fruatur. ILLVSTRISSIMA *autem* TVA EXCELLENTIA, *STANISLAO AVGVSTO REGE, liberalibus studiis doctrinisque cumulatissimo, Musisque indulgentissimo, eandem opem bonis Litteris, doctisque Viris feret, quam sub FRIDERICIS VTRISQVE AVGVSTIS, adeo magnifice gloriioseque iis praestitit. Serissimam aetatem, quam vivido animo, tam vegeto corpore, transigat* ILLVSTRISSIMA TVA EXCELLENTIA, *incomparabile litteratae Senectutis specimen, ac fulgentissimum nostri temporis decus atque ornamentum. Varsaviae, e Sacrario Reipublicae, id est,* TVA *publica Bibliotheca, Prid. Id. August. Anno reparatae humanae Salutis M. D. CC. LXV.*

EXCER-

EXCERPTVM POLONICAE LITTERATVRAE.

VOL. II.

LXXVIII.

Vacuo nunc regali ſolio, *Ruſſorum Auguſta*, Comiti *Kaiſerlingio*, ampliſſimam ad Regni Ordines demandavit legationem. Heri ille, in publico Senatus conſpectu, fidei litteras, Principi Gneſnenſi Archiepiſcopo, totius Poloniae Primati, reddidit. Quem allocutus eſt his verbis:

Reges mortales eſſe, mors inopinata AVGVSTI III, Sereniſſimi Regis Poloniae, Magnique Ducis Lituaniae, novum Nobis perhibet exemplum. Dolet *Imperatrix Ruſſiarum* obitum Principis boni, vicini et amici. Dolet orbatum Sereniſſimae *Reipublicae* ſtatum, qui ut placide & pacate in integrum evadat, e voto & re omnium aeque, ac vicinorum eſt. Ne vero quidquam Officiis bonae vicinitatis amicitiaeque deeſſe videatur, placuit *Dominae* meae *Clementiſſimae*, munus Oratoris ſui, quo antea hic functus ſum, iterum mihi clementiſſime deferre. Quo & exinde appareat, quanta ſit amica voluntas, licet minime nova, qua *Imperatoria Maieſtas*, erga *Sereniſſimam Rempublicam*, fertur. Integritatem *Gentis liberae* vicinae ſalvam eſſe, maxime intereſt. Fieri igitur non poteſt, quin *Sua Imperato-*

ria Maieftas fit ad ea intenta, quae *Sereniffimae Reipublicae* tuanquillitatem, libertates, Iura & Privilegia tangunt. Quae omnia & fingula velit *Celfitudo Veftra*, ex hifce *Fidei Litteris*, uberius perfpicere. Quoad reliquum, me omni, quo par eft, cultu iterum iterumque commendo.

Ad ea Princeps Archiepifcopus atque Primas:

Principes mortales, orbatus nunc *Sereniffimo* fuo Rege, & luctu plenus *Reipublicae* ftatus comprobat. Ac mixtum, cum fuo, *Sereniffimae Imperialis Maieftatis* dolorem, vero gratitudinis Officio complectitur. *Rempublicam* aeternam, legibus fuis falvam & immunem, eo fuavius tranquillam fore; cum *Sereniffimae Imperialis Maieftatis* votis, ex uberrima vicinitatis amicae benevolentia, feptam; tum *Excellentiffimi Oratoris* teftimoniis certiorem redditam; credit & exoptat. Eo quoque fine *Litteras*, pro documento optimae, in *Rempublicam* Noftram, *Sereniffimae Imperatricis* voluntatis, ab *Excellentiffimo Oratore* exhibitas, maximo, prout decet, cultu recipio. Ac libentiffime in Perfona *Excellentiae Veftrae*, Nobis apprime cara, & iam praecedente *Interregno* bene nota, nec non vere omnibus dilecta, digniffimum *Oratorem* recognofco, ac pleno corde profequor: de praemiffis *Rempublicam* informatam redditurus.

LXXIX.

Eft *Lubienscius*, Gnefnae Archipraeful, Regnique Poloniae Primas, & Primus Princeps, iufta ftatura, & pulcra admodum forma, cui haud minus gratiae ineft, quam dignitatis. Ingenium ei placidum, lene, dulce, facile, eruditum in publicis negotiis tractandis. Eloquium elegans & fuave. A tenero, optimis difciplinis innutritus. Omniumque rerum magnarum fcientiam confecutus,

cutus. Reipublicae ſumme gnarus. Eiusque ſaluti, pervigili & ſollicita cura, intentus. Clemens, erga omne hominum genus, & mire comis. Bonitate & aequitate plane incomparabilis.

LXXX.

Kaiſerlingius, magnus Ruſſorum Augustae Legatus, ab univerſa Gente Polonica, eximie & colitur, & amatur. Implevit iam ſeptimum & ſexageſimum aetatis annum. Corpore tamen eſt ſat agili & vivido. Vultuque & geſtu decoris auctoritatisque pleno. Ingenio adhuc, & memoria, maxime validus. Altiſſima eruditione, magnarumque rerum experimentis, inſtructiſſimus. Sermone gravis & dulcis: repugnantes, quoquo ducat, impellens. Integritate, fide, prudentia, vigilantia, conſtantia in publicis negotiis agendis, cum eminentiſſimis huius, & ſuperioris omnis aevi viris, haud dubie conferendus. Vita tranquillus & temperatus. Semperque, aut in excogitandis, aut in expediendis rebus maximis, occupatus. Amicitias haud facile admittens. Sed conſtantiſſime retinens. Natura caeteroquin omnibus benignus. Clementiae, in viros eruditos, liberalitatisque eius multa & magna documenta ſunt. Et legum, & conſuetudinum, & rerum omnium Polonica-

 rum,

rum, mirum quantum! peritus. Noſtraeque Gentis ſtudioſiſſimus.

LXXXI.

AVGVSTI III, optimi, ſemperque deflendi Regis exequiae, in Divi IOANNIS BAPTISTAE Baſilica, trium dierum moeſta pompa, ſunt celebratae. Adfuit Princeps Regni Primas, itemque Senatus magna pars, & ingens Nobilium multitudo. Kiovienſis Epiſcopus, *Ioſephus Zaluſcius*, doctiſſimus noſtrae aetatis Praeſul, patriaeque & gentis ſuae amantiſſimus, Manuale Iuris Publici Poloniae, In Statu Reipublicae Acephalo, emiſit. Quo omnia, quae Interregni tempore, in Reipublicae adminiſtratione, novique Regis electione atque inauguratione, obſervari debent, ingenuo ſtylo, ac facili ordine exponuntur.

LXXXII.

Maſovitica Societatis Ieſu Provincia, AVGVSTO III, POLONIAE REGI, MAGNOQVE LITVANIAE DVCI, NEC NON HEREDITARIO DVCI SAXONIAE, ET PRINCIPI ELECTORI, IN DEVM PIISSIMO, IN CIVES BENEFICENTISSIMO, IN REBVS ADVERSIS FORTISSIMO, PACIS AC TRANQVILLITATIS PVBLICAE STVDIOSISSI-

SISSIMO, PATRI PATRIAE, FAVTORI SVO AMPLISSIMO, hoc lugubri carmine, iusta persolvit:

Ergo erat in fatis, ut, cum Te, maxime Regum,
Speremus Pylios vivere posse dies,
Et numerum meritorum annis aequare Tuorum,
Praecipiti raperet Parca cruenta manu!
*Et qua Te Populus Proceresque ad Regna vocarunt, **
Spectarent tristes, funera moesta die!
Scilicet humanae sunt haec ludibria vitae,
Perpetuo rerum turbine cuncta vehi,
Optatis falli votis, rebusque secundis
Misceri adversas cernere saepe vices;
Et risus iungi lacrymis, post gaudia luctus
Currere, sit stabili ne quid, in Orbe, loco.
En post exactas acies, & Marte repulso,
Saxonicas nuper depopulante plagas,
Dum parat attritam bellorum pondere Gentem
Visere, & afflictis ferre benignus opem,
Quas spes non aluit dilecto Principe iam iam
Linquente Istuleum Sarmatica ora solum?
Ah, quoties dixit: nec me spes lubrica fallit,
Nec temere expecto; Rex rediturus abit,
Dixerat. Ah, utinam Superi pia vota probassent,
Auguriique sui spes bona certa foret!
Audio sed querulos sonitus, moestasque per omnem
Sarmatiam longe fundere templa preces.
Et Populum aspicio deiecto lumina vultu
Ferre gradum, & quidnam nescio, triste loqui.
Orba parente gemit soboles, sine Rege Senatus,
Plorat & usque suum Nobilis Ordo Ducem.
Plebs queritur Dominum immaturo funere raptum,
Defensore fides, Vindice iura carent.
Sic est: non lacrymas melius reor esse profusas
Vsquam, nec potuit iustior esse dolor.
Occidit AVGVSTVS, qui per sex lustra Polonis
Munera tranquillae pacis amica dedit:

I 3 Dum-

* Obiit V. Octob. quo die, ante XXX annos, electus est Rex.

Dumque alibi fremerent metuendo cuncta Gradivo,
Iuraque per populos ensis & hasta darent,
Et Tamesis, Rhenusque minax, Isterque profundus,
Sequanaque & raucis asper Iberus aquis,
Iratoque Albis cum gurgite bella sonarent,
Regnabat nostris sedibus alta quies.
Et strepitus inter, flammas, iaculataque tela,
Securus tenuit Regna Polona sopor.
Quid memorare iuvat diuturnae commoda pacis,
Vnde opibus crevit nostrum & honore solum?
Si quis cultus adest Patriae, si docta Minerva
Coepit Sarmaticas incoluisse plagas:
Si colimus leges, aequum rectumque secuti,
Suppliciumque reus, praemia iustus habet:
Si canit aprico tranquillus messor in agro,
Et placido merces flumine nauta vehit:
Cuncta haec PACIFICO debentur munera REGI,
Fas, pietas, artes, gloria, splendor, opes.
Occidit. Ah, utinam tanti violentia casus
Perniciem in plures non trahat ista gravem!
Sic illa erecto spectanda ubi vertice quercus,
Quae totam umbrosa fronde tegebat humum,
Stridentis Boreae nimio quassata tumultu
Frangitur, & terram mole premente petit;
Communi vicina dolent arbusta ruina,
Non quippe a ventis, unde tegantur, habent.
Aut ubi Cecropio dux flavae monte cohortis
Immiti Meropis raptus ab ore perit.
Hinc atque hinc volitat metuens exercitus omnis,
Nec scit, quo dubius fertur, & unde venit:
Sic metuit, Caro viduata Polonia Rege;
Nam sibi quod metuat, novit adesse domi.
Fors mala vipereos quatiens Discordia crines,
Impatiens longa Regna quiete frui,
Triste acuit ferrum, iugulos laesura Polonos,
Et parat in mutuas Civica bella neces?
Novimus, & docuit satis experientia rerum,
Quam grave tot Regum cernere fata fuit.
Fallor, an aethereas placidum vox missa per auras
Funditur, & Lechiam dira timere vetat?

Cara mihi ante alias tellus, dum vita maneret,
Vita privato nunc quoque cara mihi,
Ne me forte putes oblitum ſedibus iſtis,
Solliciti curas depoſuiſſe Patris
Quin melius cœlo, virtus quo me extulit, alto,
Sceptraque iam fatis non adimenda dedit,
Quid tibi dent Superi faciles, optasve velisve,
Noſco, atque ut faciles dent tibi cuncta, precor.
Nam tibi ſi rapuit communi funere Regem,
Non potuit carum Mors rapuiſſe Patrem.

Eadem Provincia, AD CELSISSIMVM, ILLVSTRISSIMVM, EXCELLENTISSIMVM, REVERENDISSIMVM DOMINVM, DOMINVM LADISLAVM LVBIENSKI, ARCHIEPISCOPVM GNESNENSEM, LEGATVM NATVM, REGNI POLONIAE ET MAGNI DVCATVS LITVANIAE PRIMATEM, PRIMVMQVE PRINCIPEM, hocce elegidion exaravit:

Continuis agitata malis terraque marique
Lacrymor, & lacrymis obruor ipſa meis.
Vnica ſpes fuerat, ſed ſpes haec nuper ademta eſt,
AVGVSTVS, coetus ſpesque ſalusque mei.
Quod ſupereſt, animumque addit, lenitque dolorem;
Dum Pater eripitur, Tu mihi Tutor eris.

LXXXIII.

Poſnanienſis Epiſcopus, *Theodorus* Dux *Czartoryscius*, apud generoſam atque potentem Poloniae Maioris Nobilitatem, & gratia praepollet, & auctoritate. Cui quidem, in neceſſitudine Reipublicae, parentis

affectum exhibet. Eminet in hoc Principe & Praesulae, mens excelsissima, egregiis virtutibus, optimisque artibus, & rebus maximis impleta. Mira illi dicendi facultas, copia, ubertas. Mira etiam in ore ipso, vultuque suavitas. Eleganter magis, quam sumtuose vivit. Adamat doctos viros, omnisque generis artifices. Eosque eximiis honoribus atque praemiis adficit. Amico illo nihil verius, nihil candidius, nihil fidelius.

LXXXIV.

Numerosa ac splendida Varsaviensis Terrae Nobilitas, Lituaniae Dapiferum, *Stanislaum Poniatovium* summa Reipublicae scientia, ac divina quadam facundia praeditum, incredibilique iuvandae patriae studio flagrantem, & *Theodorum Szydlovium*, Vexilliferum Varsaviensem, iuris ac legum peritia clarissimum, ad *Convocationis Comitia*, Legatos pronunciavit. *Augustus* Dux *Czartoryscius*, Roxolanicarum Terrarum Palatinus, iustissimus sane, & temperatissimus, & sapientissimus Princeps, Kapturalium in Varsaviensi Terra Iudiciorum Mareschalcus est constitutus. *Sieminscius*, Regni Referendarius, sub exitu superioris anni, de vita decessit. Mareschalci honorem, in Supremo Regni Tribunali, dextere gessit. Semperque optimarum in Republica par-

partium fuit. Huius anni principio, ſenio confectus obiit *Wodzicius*, Premisliae Epiſcopus, Regnique Poloniae Procancellarius, quo nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius novi. Secutus eum, ad Superos, *Carolus Crenius*, priſcae fidei ſingulare exemplum. Succeſſit illi, in Plocenſem Cathedralem Canonicatum, graviſſimus vir *Cyprianus Wolicius*, Pomeraniae Archidiaconus atque Officialis. *Szaniawscius*, Gneſnenſis Metropolitanae Eccleſiae Canonicus, Principisque Archipraeſulis, Regni Primatis Referendarius, ingenii & eloquentiae fama notus, Vladislavienſi Cathedrali Canonicatu eſt accumulatus.

LXXXV.

Princeps *Grabowscius*, Varmiae Pontifex, Prutenicarumque Terrarum Praeſes, magnis atque arduis negotiis aſſuetus, & ad Rempublicam bene gerendam factus, infirma admodum valetudine, affectaque iam aetate, in Epiſcopatu ſuo detinetur. Conventui Poloniae Maioris, Dux *Czartoryscius*, Poſnanienſium Antiſtes, ſumma ſollicitudine animi ac vigilantia praefuit. Ipſius auſpiciis, deſignati ad *Convocationis Comitia* Legati, *Franciſcus Walknowscius*, Iudex Terreſtris Caliſſienſis, *Antonius Cricius*, Poſnanienſis Subdapifer, *Mathias*

Gliszczynscius, Terrestris Calissiensis Notarius, *Vladislaus Gurowscius*, filius defuncti Castellani Posnaniensis, *Casimirus Raczynscius*, Conventus huius Mareschalcus, *Ioannes* denique *Lipscius*, Regni castrorum Metatoris demortui filius, maiorum claritudine omnes insignes, ingenioque, & consilio, & eloquio maxime praestantes. Princeps *Lubomirius*, supremus Regni Excubiarum Praefectus, natura sollertissimus, summeque disertus, & Reipublicae peritissimus, iuris quoque civilis intelligentia, atque omni prudentiae genere instructissimus, a florentissima Sandomiriensi Nobilitate mittitur. Fulget, inter collegas eius, *Iosephus Solticus*, Ensifer Sandomiriensis, Principis atque Praesulis Cracoviensis germanus frater, excelsa animi indole, patriaeque caritate, ei persimilis. Veniet e Belzensi Palatinatu, vir fortissimi animi, summique consilii, et maximi laboris, *Casimirus Poniatovius*, Regni Poloniae Archicamerarius. Potiores Volhiniae Nobiles in publicum foedus coivere. Regni Venatorem, *Stanislaum* Ducem *Czartoryscium* doctrinarum omnium copia, magnarumque rerum usu praecellentem, huc mittendum censuere. Praecipuum ille Legationis socium habet, *Nicolaum Piaskowscium*, Tribunum Vlodimiriensem, legum patriarum scien-

tia

tia multa, & omni facultate dicendi, memorabilem.

LXXXVI.

Fridericus Maximus, Borussiae Rex, *Stanislao Poniatovio*, fulgentissimo Lituaniae Dapifero, Ordinis Aquilae Nigrae insigne misit. Additis blandissimis litteris. Quibus nostri herois virtutes digne extolluntur. Iam quanta *Poniatovii* apud Rempublicam auctoritas! quanta fides! Ipsius ianua, & vestibulum, maxima quotidie summorum hominum frequentia celebratur. Nec ulla res maior sine illo geritur. Quippe, cuius neque consilium, neque inceptum ullum frustra fuit. Publicis ille intentus negotiis, supra quam cuique credibile est. Periculisque obviam adeo obsistens, ut instaurandae atque propugnandae Reipublicae genitus videatur.

LXXXVII.

Ingenti profecto, & privatorum plurimorum emolumento, & universo bono publico, ad nos est delatus, magnanimus, & gravis, & sapiens, idemque ad iuvandam Rempublicam alacer, & promtus, fideique constans Princeps, *Caietanus Solticus*, Episcopus Cracoviensis. Totos hosce dies, noctesque, molliendis dissensionibus publicis dedit.

dedit. Kiovienſis Praeſulis, *Zaluscii Muſagetae* amore, neptis eius filium, *Ioſephum Szaniawscium*, ingenioſum decorumque iuvenem, Cracovienſem Canonicum Cathedralem creavit. Poſnaniae Epiſcopus, Dux *Czartoryscius*, doctum ac cultum virum, ſibique percarum & diu probatum, *Martinum Ioſephum Ollricum*, Cathedralis ſuae Eccleſiae Canonicum fecit. *Szeptycius*, Plociae Antiſtes, eruditiſſimum Oſiecenſem Praepoſitum, *Michaelem Antonowicium*, Inſignis Eccleſiae Collegiatae Pultovienſis Canonicatu donavit.

LXXXVIII.

Miſſus a *Boruſſorum Rege*, ad *Rempublicam Polonam*, magnus Legatus, Princeps *Schoenaich*, inſigni corporis forma, ingeniique & iudicii praeſtantia, exquiſitarum inprimis rerum omnium ſcientia, comitate quoque & affabilitate ſermonis, vitaeque cultu atque elegantia, principes viros, & nobiles, populumque, facile ad ſe illicit atque attrahit. Regis iuſſu, glorioſi laboris ſocium & conſortem ſe ei adiunxit, *Gedeon Benoit*, uir ſumma rerum civilium cognitione, & prudentia inſtructus, inque Polonicae gentis legibus atque inſtitutis callide ac perite verſatus. Incolumis advenit huc, vir natura peracutus, idemque moderatus & ſapiens, tuen-

tuendaeque libertati, & reconciliandae concordiae paratiſſimus, *Ioannes Wielopolscius*, Palatinus Sandomirienſis. Infando autem noſtro incommodo, detrimentoque, in ipſo flore aetatis, phthiſica adfectione conſumtus eſt, *Michael Rudzienscius*, Maſoviae Palatinus, fideliſſimis atque optimis huius Regni Senatoribus meritiſſimo annumerandus.

LXXXIX.

Exiit Lovicii, e Primatiali Typographeo, vernacula Paſtoralis Epiſtola, *A Vladislao Alexandro Lubienscio*, Gneſnenſi Archiepiſcopo Et Legato Nato Apoſtolico, Regnique Poloniae Primate Et Primo Principe, Ad Metropolitanum Clerum Suum, Atque Populum, ſumma doctrina, & gravitate, & elegantia ſcripta, divinisque praeceptis, & legibus plena, ac referta. Culmae, in Presbyterorum Miſſionis ſaecularium officina typographica, Synodicae Leges, a ſapientiſſimo & religioſiſſimo Kioviae Praeſulae, *Ioſepho Andrea Zaluscio* ſancitae excuduntur. Quibus Vitae Kiovienſium Antiſtitum, a *Frieſio* ingenti ſtudio conſcriptae, ſubiunguntur. *Iaskiewicius*, Varſavienſis Canonicus, *Iacobi Benigni Boſſueti*, Epiſcopi quondam Meldenſis, ſacra eruditione, & ingenii acumine clariſſimi, Expoſitionem Doctrinae Catholicae, in Polonicum ſermonem ſtudioſe accurateque verſam, publicavit. *Zaluscii*, laudatiſſimi Praeſulis, nomini dedidit.

didit. *Minasowicius*, ab eodem Antiſtite, ſacris initiatus eſt. Inque Kievienſium Canonicorum numerum relatus. Edidit is, lepidiſſima & maxime concinna Tetraſticha, Vitas Singulorum Archiepiſcoporum Leopolienſium, Inclytae Nationis Armenae In Polonia, Brevi Carmine Deſignantia. Quae, praemiſſo admodum eleganti elegidio, *Iacobo Stephano Auguſtynowicz*, hodierno Leopolienſi Armenorum Archipraeſuli, dedicavit.

XC.

Luculentam concionem, in *Comitiis Convocationis*, habuit *Thomas Szaniawscius*, Metropolitanus Gneſnenſis, & Cathedralis Vladislavienſis Canonicus, idemque Principis Poloniae Primatis Referendarius. Terrarum Nuncii, Generalem Podoliae Praefectum, *Adamum Caſimirum* Ducem *Czartoryscium*, eximia tam pulcritudine formae, quam animi magnitudine conſpicuum, elegantioribus litteris ornatiſſimum, nobilium linguarum apprime callentem, legum ac rerum omnium patriarum ſcientiſſimum, temporibus etiam ſapienter utentem, cultu praeterea, atque victu ſplendidum, liberalem, blandum, gratioſum, diſertum, priſcae denique gloriae ac libertatis ſtudioſiſſimum, ad omnia ſumma aptum, conſiliique plenum, uno animo, unaque voce Mareſchalcum ſibi dele-

delegere. Vicarium Regni copiarum imperium, totius Senatus Equestrisque Ordinis mira consensione atque gratulatione, delatum ad *Augustum Alexandrum* Ducem *Czartoryscium*, Generalem Roxolaniae Palatinum. Qui tot officiis, tot laboribus, tot etiam periculis suis Rempublicam sibi devinxit; quae illi, omnibus suis, carior est. Secretarii officium, in Comitiis, obit *Hyacinthus Ogrodzkius*, Praefectus Territorii Lubczanensis, summa vir gravitate, pari prudentia, nec vigilantia minore, fideque in Patriam prope singulari.

XCI.

Lituaniae Cancellario, *Michaeli* Duci *Czartoryscio*, inter maximos & sapientissimos gentis nostrae viros, potissimum locum merito tribues. Quam gravis enim ille, atque doctus! Quam peritus patrii iuris, & privati, & publici! Quantum praeteritarum rerum! quantum exemplorum tenet! Quam vere de instantibus iudicat! Quam callide de futuris coniicit! Quam copiose & subtiliter in omni genere sermonis differit, sive meditata, sive subita proferat! Quam facile & studiose summos atque infimos audit! Quam diligenter severeque ius dicit! Quanta adhuc, in sene iam eo Principe, ad maximas res, & gerendas, & sustinendas, indoles

doles enitet! Quanta ille ausus! Quam magnifice conata executus, ad vindicandam restituendamque dignitatem Reipublicae!

XCII.

Illustris Societatis Iesu Mathematicus, *Stephanus Luskina*, Solis Ecclipseos Observationem Astronomicam, Anno currente 1764, die prima Aprilis, in Regia Arce Varsaviensi, praesentibus Regni huius Optimatibus, exterorumque Monarcharum Legatis, Caelo quam maxime favente Institutam, in lucem emisit. In suburbano Collegio, quod Societatis Iesu Patres, nobilioribus erudiendis iuvenibus dedicavere, *Thadaeus Mlocius*, filius Zacrocimensis Praefecti, magna cum animi, tum etiam ingenii expectatione adolescens, Selectas Ex Vniversa Philosophia Theses, viriliter defendit. Interfuit, cum principibus viris, spes Polonicae Gentis, *Stanislaus Poniatovius*, Magni Lituaniae Ducatus Dapifer. Quem *Mlocius*, principio disputationis, in hunc maxime modum est affatus:

Quid mihi, verae laudis aemulo, optabilius contingere potuit, VIR ILLVSTRISSIME, quam tentaminis mei litterarii testem, TE habere; quem animo intuéri non possum, quin in admirationem rapta quasi divinitus mens mea, in has erumpat cogitationes: veniet tandem aurea illa aetas vehementer desiderata, discussis perturbationum tenebris, quibus consepulti vivimus: novusque rerum ordo elucescet, qui TIBI gloriae, qui nobis felicitatis cumulus accedet. Videre iam mihi videor Imperium hoc nostrum firmioribus nixum fundamentis, meliori donatum forma, splendiorem

diorem adductum in ordinem, iucundo scientiarum artiumque lumine collustratum. Iam ea felicitate, ea gloria, iis omne genus commodis, Gens tota potiri mihi videtur, quae desideria superabunt, quae exterorum admirationem parient, quae posterorum vota excitabunt. Quid vero amplam adeo nobis spem facit? facit praestantia illa, VIR ILLVSTRISSIME, qua naturae dotes omnes ita complecteris, ut ad grandia, ad Patriae decus, ad gloriae fastigium, natum TE praedicent omnes iusti rerum aestimatores. Ad hanc nos expectationem adducunt decora atque ornamenta innumera, quae summo ingenio TVO, tam miro scientiarum, artium, & Philosophiae sanioris usu adscivisti: ut ad restituendum, melioribusque fulciendum legibus, Imperium nutans, ac suis prope convulsum sedibus, in TE, tanquam columen praesidiumque suum, Respublica convertat oculos. Haec nobis appromittit singularis ille virtutum concentus, quo nihil non sapienter moliris, nihil non strenue vincis, nihil non moderate sustines, nihil non laudabiliter praestas. Haec nobis pollicentur vota, quibus TE cives; amor & studium, quibus TE Regni optimates; laudes eximiae, quibus TE ipsae gentes exterae; gratia tandem & benevolentia, quibus TE Reges potentissimi prosequuntur. Sane mirum, si TIBI, ut Patrono, & Fautori scientiarum studiosissimo, tentamen nostrum devoveri non gestiret. Nec sua illud tenuitas deterret. Suum enim Oceano tributum, non superba tantum flumina, sed & humiles rivuli pensitant, quos cum non respuat; ita singularem illam benignitatem TVAM, quae deest nemini, confidimus nobis non defuturam.

Doctissimus atque comtissimus ille Eques Gallus, *Pyrrhys* a *Varillaeo*, Lettres Historiques Et Politiques, Sur Les Interregnes De Pologne, divulgavit.

XCIII.

Lipſiae lumen, *Boehmius*, Primi Regii Poloniae Principis, Saxoniaeque Electoris Hiſtoriographus, Kiovienſis Praeſulis, *Ioſephi Andreae Zaluscii*, Muſarum Gratiarumque ductoris fauſto auſpicio, IOANNIS DE CVRIIS DANTISCI, EPISC. OLIM VARMIENS. POEMATA, multifariam antea diſperſa, nunc vero in unum corpus egregie redacta, in conſpectum politiorum hominum produxit. Pulcerrimum iis prooemium, ad ampliſſimum Civitatis Dantiſcanae Magiſtratum, de magnis *Dantisci* virtutibus rebusque praeclare geſtis praemiſit. Cui iucundam admodum intexuit mentionem, de hodierno Varmiae atque Sambiae Antiſtite, Principe *Adamo Stanislao Grabowscio.* Quem pietatis, ſapientiae, eruditionisque fulgentiſſimum ſpecimen, ſummo iure ac merito appellat. Noſter ille *Nagurczewscius*, Ciceronis adverſus Catilinam Orationes, in Polonicum ſermonem, ſummo cultu ac nitore tranſtulit. Magno Lituaniae Notario, *Ioſepho Soſnowscio*, caeleſti in dicendo homini, dedicavit. *Naruſſewicius*, homo inprimis acutus & ſubtilis, optimisque Latinorum litteris excultus, & linguae vernaculae elegantia inſtructiſſimus, Taciti Annales Polonice reddit.

XCIV.

XCIV.

Sub HENRICI *Electionem*, in publico Senatus consessu, adstantibus tunc Nobilitatis nunciis, auditae sunt Legationes Externorum Principum, Papae videlicet, & Caesaris, Galliaeque & Sueciae Regum. Vide *Sulikovium*, in Commentario Rerum Polonicarum. p. 8.

Summi Pontificis Oratorem, *Ioannem Franciscum* Cardinalem *Commendonum*, deduxere domo, missi a Senatu tres Episcopi, ac totidem alterius ordinis Senatores, multique praeterea privati officii causa principes Nobilitatis. Senatus in castris ultra Vistulam, quam sublicio ponte iunxerant, habebatur: tenso ad id, in media planitie, ingenti tabernaculo, regali magnificentia ornato. *Commendonum* e curru, quo vectus erat, descendentem ante tentorium, Poloniae atque Lituaniae Mareschalci accepere. Ii, quod officium uni Regi praestare consueverunt, cum scipionibus *Commendonum* antecedentes, turbam ei summoverunt. Cui intranti tabernaculum, consurgens universus Senatus obviam est factus. Ipse ad principem sedendi locum deductus, claudentibus latera hinc Gnesnensi Archipraesule, hinc Cracoviensi Antistite, consedit. Idem Senatus fecit, circumfusa Nobilium multitudine, quantam capere locus poterat. Si-

lentio facto, *Commendonus* litteras Pontificis Maximi Senatui reddidit. Quibus recitatis, ipse orationem est exorsus. In qua non solum de Rege, Catholicae fidei cultore, creando disseruit; sed etiam de inita ab heterodoxis, adversus eam fidem, societate verba fecit: quantum ea a Christiani animi sensu, ac religione abhorreret, ostendens. Cum autem haec *Commendonus* perorasset, Senatus Principes in medium tentorium coivere, & pauca inter se collocuti, ad suum quisque locum rediere. Tum consurgens Archiepiscopus Gnesnensis, Senatus nomine, Pontifici Maximo, & *Commendono* gratias egit, quod Poloniae salutis tantam curam gererent. Daturumque operam Senatum dixit, ut a consiliis, monitisque eius, paternae benevolentiae atque officii plenis, ne discederet. Post haec *Commendonus* discessit, prosequente usque ad currum universo Senatu, praeter Palatinum Sandomiriensem, & alios paucos heterodoxos. Vide *Gratiani* **Vitam** ***Ioannis Francisci*** *Commendoni* **Cardinalis. Cap. VIII. & IX. p. 367 - 369.**

Insequenti die auditi Caesaris Legati, a duobus Senatoribus, videlicet Palatino Lublinensi, & Castellano Gedanensi, deducti. Vide *Gratianum*, **Cap. IX. p. 370.**

Legati Caesaris magnopere contenderant, ut Hispaniae quoque Regis Orator,

una

una cum iis, Senatum introduceretur, siquidem una venisset, & eadem mandata afferret, nec in ea re, separatim quicquam a Caesare, Hispaniae Rex esset acturus. Sed impetrare nequiverunt, contra tendentibus Galliae Regis Legatis, qui se loco praestare, & Hispaniae Oratori praeferri debere, aiebant. Ita Hispanus, ne concessisse Gallis videri posset, Senatu non convento, domum discessit. Et, post Caesaris Legatos, Galli introducti sunt. Aliae deinceps Legationes, ordine auditae. Vide *Gratianum*, Cap. IX. p. 370. & *Sulikovium*, l. c. p. 8. itemque *Andreae Maximiliani Fredro*, Gesta Populi Poloni, sub *Henrico I.* p. 60.

XCV.

In STEPHANI *Electione*, misso nullo Pontificio Oratore, ante alios Caesareus Legatus, *Martinus Gerstmannus*, Episcopus Vratislaviensis, introductus est. Vide *Heidensteinii* Rerum Polonicarum Librum II. p. 74. a.

Caesareum autem Legatum, Archiducis *Ferdinandi*, ut eiusdem domus Principis Orator, mox subsecutus. Vide *Heidensteinium*, l. c. p. 74. b.

Suecicus deinde Legatus est auditus. Vide *Heidensteinium*, l. c.

Postridie Orator Ducis Ferrariensis, Legationem suam, scripto comprehensam, reddidit.

didit. Ea publice lecta. Vide *Heidensteinium*, l. c. p. 75. a.

Expectati fuere, *Stephani* ipsius, Transylvaniae tunc Palatini nomine, *Martinus Berzevicius*, & *Georgius Blandrata.* Ille, in itinere, morbo detentus est. Hic, demandatae sibi Legationis capita, in Senatum misit. Vide *Heidensteinium*, l. c. p. 75. b.

XCVI.

In *Comitiis Electionis* SIGISMVNDI III, qua ordine Legati audirentur, propter Moscum maxime, & Suecum, quorum neutrum alteri concessurum satis constabat, controversiae aliquid fuit.

Commodissimum tandem visum, ut primo die Summi Pontificis, & Caesaris, Hispaniaeque Regis, Oratores admitterentur. Quorum dignitati ultro cedens Moscus, post eos, eodem die auditus est. Eoque tempore, ob Regis *Stephani* memoriam, Transylvanicis Legatis, adeundi Ordines facultas concessa. Ad extremum, eo die, Ducis Prussiae Oratores admissi.

Cum Caesaris Oratoribus, Hispaniae Regis & Austriacorum Archiducum Legati, tanquam in communi causa, & a coniunctis Principibus missi, una in Senatum venere. Fecitque verba, omnium nomine, Epi-

ſcopus Olomucenſis, dux Caeſareae Legationis.

Poſtridie Legatis Suecicis locus princeps datus eſt. Qui prius, quam ad Senatum accederent, proteſtatione ſibi, Regisque ſui dignitati, cavere; aegre admodum ferentes, quod Moſci die ſuperiore fuerint admiſſi. Secundum Suecos Electorum Imperii Oratores coniunctim ſunt auditi. Vide *Heidenſteinii* Rerum Polonicarum Librum VIII. p. 256. ſq.

XCVII.

Ante, quam VLADISLAVS IV. eligeretur, Vtriusque Ordinis conſeſſus, audiendis Principum diverſorum Legatis, vacavit. Senatoribus, & Nobilitatis Nunciis, inſimul congregatis. Ductoque vaſtiori circulo ſub dio, ubi Equeſtris Ordo ſolus eousque ſubſtiterat.

Primo venere, a Regio Poloniae Principe, *Vladislao*, Regni Sueciae Herede, germani fratres eius, Principes, *Ioannes Caſimirus*, & *Ioannes Albertus*, *Carolus* quoque *Ferdinandus*, & *Alexander Caſimirus*: unaque Legati, *Henricus Firley*, Premislienſis Epiſcopus, & *Georgius Oſſolinski*, Regni aerarii minor Praefectus, itemque *Sigismundus Kazanowski*, ſecretioris tunc apud Principem *Vladislaum* cubiculi

 Magi-

Magister. Quos Vladislavienſis Antiſtes, *Matthias Lubienski*, Senatus nomine, & omnium Procerum turmae militares, honoris atque officii cauſa, ab Arce, ad Comitium deduxerunt. Appropinquantibus aſſurrexit Archiepiſcopus Gneſnenſis, cum Senatu univerſo. Acceptosque, ad portam Comitii, Principes, *Vladislai* fratres, ad ſellas, in capite Coronae Senatoriae, pone laevam ſellae Primatialis ſuae, praeparatas conduxit. Legati vero, qui cum iis venerant, inter ſupremos Regni Poloniae & Magni Ducatus Lituaniae Mareſchalcos, in conſueto Legatorum quorumcunque loco, conſedere. Silentio tunc facto, Princeps *Ioannes Caſimirus*, fratrem ſuum, *Vladislaum*, Poloniae Regem eligi, ab utroque Ordine modeſtiſſime petiit. Cuius ſermonem excipiens, Epiſcopus Premislienſis, merita *Vladislai* Principis, multo uberius atque diſertius expoſuit. Senatus nomine, ad utramque perorationem, Gneſnenſis Archiepiſcopus reſponſum dedit. Deinde Equeſtris Ordinis Mareſchalcus, nomine Nunciorum, ſeorſum reſpondit. Omnes demum, ad reducendos Principes, conſurrexerunt. Vide *Pauli Piaſecii*, Chronica Geſtorum In Europa Singularium, p. 450. ſq.

Poſtridie ad Ordines, eodem modo ſimul conſidentes, acceſſit *Honoratus Vicecomes*,

S. Se-

S. Sedis Apostolicae Nuncius. Etiam, ad laevam Archiepiscopi Gnesnensis, locum occupavit. Legationem, ab *Vrbano VIII*, Pontifice Maximo demandatam, copiosa oratione exposuit. Laudibus Polonicae Gentis recensitis, hortatus est Ordines, ad placatiora in rebus Ecclesiasticis consilia, utque eligerent sibi Regem, Principem *Vladislaum.* Tulit responsum ab Archiepiscopo Gnesnensi, acceptissimam esse omnibus, Summi Pontificis paternam de Regno hoc sollicitudinem, monitionemque salutarem. Deliberationes vero publicas, eamque praecipue, quae Regis nominationem concernit, in hac Republica non, nisi exploratis singulorum voluntatibus, expediri solere. Curaturos tamen Ordines, ut Regem eligant, qui Apostolicae Sedi placeat, & Catholicam Religionem defendat; quem etiam Christiani populi hostis timeat, Orbisque cultior admiretur. Eodemque verborum sensu, Mareschalcus ordinis Equestris respondit. Vide *Piasecium*, p. 451. sq.

Audiendi deinde fuere, Germanorum Caesaris, Suecorumque Regis, Legati. Advenere prius Suecici. Verum Caesareus tardius superveniens, tum primum audientiam petiit, cum iam proximus dies audiendis Suecicis Legatis decretus fuisset. Grave inde dubium occurrit, quomodo prior Caesareus Legatus, uti decebat, admittendus esset? cum Suecici ad audientiam iam invitati, citra illorum iniuriam, in diem alium haud rejici, neque etiam utraeque Le-

gationes eodem die audiri possent. Sed peropportune accidit, ut Princeps Legationis Suecicae, *Steno Bielke*, eo die, podagrae morbo affectus, tempus sibi prorogari, ultro rogaret. Atque ita, tempore illi iam dato, Legatus Caesaris in consessum Ordinum conductus est. Is, capto loco inter Mareschalcorum sedes, Latina lingua commemoravit Austriacae Domus, cum Regibus Poloniae, veteres coniunctiones atque affinitates, earumque emolumenta; quibus adductus Caesar, *Ferdinandus III*, Legationis officio, praesenti Electioni assistere, Principemque *Vladislaum*, arctiore sanguinis vinculo sibi coniunctum, Ordinibus Regem eligendum commendare voluerit. Gnesnensis Archiepiscopus, & postea Mareschalcus Equestris Ordinis respondit, recordationem talium necessitudinum, humanissimamque Caesareae Maiestatis erga hoc Regnum voluntatem, Ordinibus gratissimam esse. Ipsosque, actu determinato, uberius responsum daturos. Vide *Piasecium*, p. 452.

Suecica Legatio perendie audita. Vide *Piasecium*, l. c.

Minorum Principum, nempe *Fiduciariorum* Regni Legati, non in pleno Reipublicae consessu, sed seorsum a Senatorio, & Equestri Ordine, admissi. Vide *Piasecium*, pag. 453.

XCVIII.

XCVIII.

Sub *Electionem* IOANNIS CASIMIRI, in frequenti Ordinum consessu, *Ioannis* ipsius *Casimiri*, Regii Poloniae Principis, ac Sueciae Hereditarii Regis Legati, ante alios auditi. Hi fuere, *Georgius Tyszkiewicius*, Samogitiae Episcopus, *Stanislaus Warszycius*, & *Christophorus Koniecpolscius*, ille Masoviae, hic Belsensis Palatinus, *Naruszewicius* item, Lituaniae Referendarius, & *Christophorus Koniecpolscius*, Poloniae Vexillifer, *Lubomirius*que, Stabuli Regni Praefectus. Samogitarum Praesul fidei litteras exhibuit Archipraesuli Gnesnensi. Quas Magnus Regni Secretarius alta voce legit. Multa subinde *Tyszkiewicius*, de orbitate Reipublicae, eiusque tristi conditione, locutus est. Ad cuius tractanda gubernacula, *Ioannem Casimirum* Principem, & natura factum, & optimis artibus institutum, commonstravit. Nudato capite omnes attente audivere. Gnesnensis Archiepiscopus, & Nunciorum Mareschalcus, brevi responso suo significavere, Ordines huius Principis, Regiaeque *Iagelloniae* stirpis, in primis rationem habituros. Vide *Stanislai* Ducis *Radivilii*, Memoriale Rerum Gestarum In Polonia MS. *Tom. II.* p. 1601 - 1604. & *Vespasiani Kochowscii*, Annalium Poloniae Climactericum Primum, p. 73.

Postero die, *Christinae*, Suecorum Reginae, Legatus introductus. Etiam *Wilhelmi*

mi Kettleri, Curoniae & Semigalliae Ducis, Orator admiſſus. Vide Ducis *Radivilii* Memoriale, *Tom. II.* p. 1604. ſq.

Tertia autem luce, ad Ordines venit *Ioannes* de *Torres*, Archiepiſcopus Adriapolitanus, Summi Pontificis, *Innocentii X*, nomine. Magno cum honore acceptus. Pro geminis Principibus Regiis, *Ioanne Caſimiro* atque *Carolo Ferdinando*, gravem ac luculentam orationem habuit. Finita ea, Pontificias binas litteras, alteras ad Senatum, alteras ad Nobilitatem ſcriptas, reddidit. A Gneſnenſi Archiepiſcopo, & Nunciorum Mareſchalco, humaniſſime ei reſponſum. Vide *Radivilii* Memoriale, *Tom. II.* p. 1606.

Adſuere deinceps *Caroli Ferdinandi*, Regii Poloniae Principis, Plocenſisque & Vratislavienſis Praeſulis, Oratores, *Stanislaus Zaremba*, Kioviae Epiſcopus, *Adamus* Dux *Sanguszko*, Volhiniae Palatinus, *Albertus Czerſcius*, & *Andreas Ruszkowscius*, alter Chelmenſis, alter Inovladislavienſis Caſtellanus, *Theodorus* quoque *Potocius*, Halicienſis Succamerarius, & *Venceslaus Leszczynius*, Praefectus Wyſocenſis, & *Stephanus Niszczycius*, Vexillifer Belſenſis. Antiſtes Kiovienſis verba fecit. Poſtea Principis litteras reddidit. Hiſce recitatis, a Gneſnenſi Archiepiſcopo, Equeſtrisque Ordinis Mareſchalco, eodem modo, quo *Ioanni Caſimiro*, fuit

fuit reſponſum. Vide Ducis *Radivilii* Memoriale, *Tom. II.* p. 1608. & *Kochowscii* Annalium Poloniae Climacterem Primum, p. 75.

Tunc demum Chriſtianiſſimi Gallorum Regis *Ludovici XIV.* Legati, conſidentes Ordines ſalutavere. *Ioannem Caſimirum*, Regium Principem natu maximum, ac bellica virtute clariſſimum, in Regem commendavere. Vide Ducis *Radivilii* Memoriale, *Tom. II.* p. 1609. ſq.

Loco ultimo, Ducis Neoburgici Oratores, in Reipublicae adſpectum prodiere. Id ab Ordinibus petentes, ut Regii Principes praecipui Regni candidati haberentur. Vide Ducis *Radivilii* Memoriale, *Tom. II.* p. 1610.

XCIX.

In MICHAELIS *Electione*, primus omnium S. Sedis Apoſtolicae Legatus, congregatos Ordines adivit. Miſſi ab Ordinibus, duo Epiſcopi, ac ſex Palatini, totidemque Terrarum Nuncii, eum ex aedibus ſuis, in campum deduxere. Currum eius, centum & viginti Senatoriae rhedae anteivere. Ab ipſo Comitii vallo, uſque ad Vrbis pomeria, vtroque viae latere, Nobilitas armata ſub duodeſexaginta vexillis conſtitit. Tranſeuntem Apoſtolicum Legatum, armis, vexillisque expanſis, & concinentibus ſignis venerata eſt. Ingreſſo Comitium, Senato-

natores atque Nuncii Terrestres, solitam reverentiam praestitere. Gnesnensis Archiepiscopus binos passus ei occurrit. Humaniter acceptum, ad sedendum, inter se & Episcopum Cracoviensem, invitavit. Reddidit Legatus, Archiepiscopo, litteras a Maximo Pontifice, ad Senatum scriptas. Hasce Regni maior Referendarius legit. Scriptam, ad Equestrem Ordinem, epistolam, Mareschalcus eiusdem Ordinis recepit. Isque sedens, verum ob reverentiam Apostolicae Sedis, capite nudato, recitavit. Postea Legatus Apostolicus, ad utrumque Ordinem, splendidam ac copiosam orationem habuit. Cui Gnesnensis Archiepiscopus, & Nunciorum Terrestrium Mareschalcus, comiter ac breviter respondere. Vide *Casimiri Zawadzki* Diarium Electionis Regis Michaelis, p. 9. ipsius Historiam Arcanam, p. 16. sq. & Principis *Andreae Chrysostomi Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum I., p. 119.

Post diem tertium, Caesareus Legatus adfuit. Senatorii atque Equestris Ordinis deductores habuit. Inter quos tamen Episcopi non fuere. Qui soli Apostolico Legato id officium praestare solent. Armata Nobilitas sub octoginta octo vexillis, consuetos ei honores exhibuit. Legatus ille, privatim a Gnesnensi Archipraesule monitus, fidei litteras non reddidit, quia in earum inscriptione,

ne, SERENISSIMAE cognomentum, REIPVBLICAE haud attributum fuit. Itaque, medius inter Regni atque Equeſtris Ordinis Mareſchalcos, conſidens, praemiſſa ſalutatione, adhibitoque Reverendiſſimorum, Excellentiſſimorum, Illuſtriſſimorum, SERENISSIMAE huius REIPVBLICAE Senatorum, Regniique Ordinum titulo, demandatam ſibi a Caeſarea Maieſtate Legationem, paucis expoſuit. Cui etiam, a Gneſnenſi Archiepiſcopo, Equeſtrisque Ordinis Mareſchalco, ſuccinčte eſt reſponſum. Vide *Caſimiri Zawadzki* Diarium, p. 13. eius Hiſtoriam Arcanam, pag. 22. ſq. itemque Principis *Zaluski*, Epiſtolarum Hiſtorico - Familiarium, Tomum I. p. 120. ſq.

Deſtinatus eſt inſequens dies, excipiendo atque audiendo Galliae Regis Legato. Qui, ſimulata adverſa valetudine, non comparuit. Omnem demum audientiam deprecatus, non ſine aliqua indignatione, quod Princeps *Condeus*, candidatorum Regni numero exemtus eſſet. Vide *Caſimiri Zawadzki* Diarium, p. 13. & 15. illius Hiſtoriam Arcanam, p. 23. & 25. Principis quoque *Zaluski*, Epiſtolarum Hiſtorico-Familiarium, Tomum I. p. 121.

Invitatus exinde Sueciae Regis Orator. Verum is, ſcriptis ad Regni Procancellarium litteris, diem ſibi prorogari petiit; ſiquidem quibusdam adhuc deſtitueretur, quae ſibi a Rege ſuo omnino expečtanda eſſent. Vide

Vide *Zawadzki* Diarium, p. 15. eiusque Historiam Arcanam, p. 25. Principis item *Zaluski*, Epiſtolarum Hiſtorico-Familiarium, Tomum I. p. 122.

Tempore igitur ei iam aſſignato, Brandenburgici Electoris, Pruſſicique Ducis Legatus, eadem pompa, qua Caeſareus, adductus eſt atque auditus. Vide *Samuelis* de *Puſendorf*, Commentariorum, De Rebus Geſtis *Friderici Wilhelmi Magni*, Electoris Brandenburgici, Librum X. §. 87. p. 719.

Proxima luce, Palatini Neoburgici Orator, a congregatis Ordinibus, honorificentiſſime acceptus auditusque. Hunc ſtatim inſecuturi erant Lotharingiae Ducis Legati. Dum autem illi expectarentur, permiſſum eſt Curoniae ac Semigalliae Ducis Oratoribus, Legationis ſuae negotium explicare. Minor iis honor, quam aliorum Principum Legatis, impertitus. Non enim a Regni Poloniae, vel Magni Ducatus Lituaniae, ſed a Nobilitatis Mareſchalco introducti. Neque etiam inter Mareſchalcos, ſed extra Senatorium conſeſſum, pone Pruſſiae Palatinatuum ſedem, locati fuere. Redditis litteris, ad Rempublicam ſuppliciter ſcriptis, praecipuus Orator, Ducis nomine, nonnullas iniurias conqueſtus eſt, fidemque promiſſorum Principi ſuo exſolvi, a Sereniſſima Republica petiit. Reſponſum a Gneſnenſi Archipraeſule, curaturos Ordines, expeditis negotiis, magis Rempublicam afficientibus, ut iuſtiſſimis deſide-

desiderii Illustrissimi Ducis satisfiat. Vide *Zawadzki* Diarium, p. 16. illius Historiam Arcanam, pag. 26. & Principis *Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum I. p. 121.

Admissus adhuc Tattaricus Legatus. Cui, a dextro latere, stratus humi erat tapes, prout nationi isti moris est. Verum ille, Regis absentiam causatus, sellam postulavit. Datum ei sedile, tapete decoratum. Tum barbarus Comitium ingressus, versato in hanc, & illam partem inepto corpore, ad Regni Mareschalcum facie, posteriori parte versus Senatum, consedit. Interpretis opera, aliter considere iussus, Reipublicae a Principe suo, plurimam salutem dixit. Eiusque nomine, Pactorum Podhajecensium, initaeque cum Republica amicitiae, perenne foedus ab Ordinibus expetiit. Gnesnensis Archiepiscopus, quomodo Illustrissimus Chan Soltan Galga, & Nuradin Soltan, valeant, quaeri iussit. Optime illos valere, respondit. Tum Archipraesulis iussu, Legato interpres inquit, *Respublica societatis, cum magno Tattarorum Chano, universaque eorum gente, factae memor, in ea permanebit. Ipsosque, ut integra fide vicissim eam colant, non rogat solum, verum etiam obsecrat.* Surgens deinceps de sedili Legatus, propiusque ad Gnesnensem Archiepiscopum accedens, litteras a Principe suo ad Senatum scriptas, ei porrexit. Alteras ad Nobilitatem, Mareschalco Terrestrium Nunciorum reddidit. Iterum considens, plura

plura ait, ad Rempublicam, sibi esse demandata. Responsum illi ab Archiepiscopo, & Mareschalco, Rempublicam ei exponendae Legationis tempus concessuram, cum voluerit; modo prius ipsa, interpretis opera, exhibitas litteras intellexerit. Vide *Zawadzki* Diarium, p. 16. sq. eiusque Historiam Arcanam, p. 27. sq. & Principis *Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum I. p. 121. sq.

Prodeunte demum, ex Vrbe, Lotharingiae Ducis Legatione, ne quid perderetur temporis, Regni maior Referendarius, litteras a Magnae Britanniae Rege, ad Rempublicam scriptas, recitavit. Lectione vix absoluta, appropinquavere Lotharingici Legati. Supremi Poloniae, & Lituaniae, Terrestriumque Nunciorum Mareschalci, obviam illis progressi, officiose salutatos, in Comitium introduxere. Iisque media, inter se, subsellia concessere. Litteras ad Senatum, maior Regni Referendarius, ad Nobilitatem, Mareschalcus Nunciorum legit. Praecipuus deinde Legatus, faeunda oratione, Polonicam Gentem laudavit, Domusque Lotharingicae dignitatem extulit, & Principem suum, regiis praeditum virtutibus, Ordinibus prolixe commendavit. Cui, a Gnesnensi Archiepiscopo, & Nunciorum Terrestrium Mareschalco, responsum est, Polonos Regem electuros, quem ipsis fata caelumque destinaverint. Vide *Zawadzki* Diarium, p. 17. seq. Histo-

Historiam quoque Arcanam, p. 28. sq. & Principis *Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum I. p. 122.

Adfuit, ad extremum, Suecicus Orator, solemni more acceptus auditusque. Vide *Zawadzki* Diarium, p. 21. ipsius Historiam Arcanam, p. 32. & Principis *Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum I. p. 122.

C.

Tempore *Electionis* IOANNIS III, primus iterum ordine, in augustissimum Reipublicae conspectum consessumque venit, Pontificius Legatus. Superbo advectus curru Episcopi Cracoviensis, qui Regni Ordinum consensu, aegroti tunc Primatis munus explevit. Pompam, praesentium Regni Procerum rhedae ac milites, copiosaque praecipue Nobiliorum Iuvenum manus, adornavere. Descendenti Legato, & Regni Poloniae, & magni Ducatus Lituaniae, Equestrisque Ordinis Mareschalci, obvii fuere. A quibus, post officia venerationemque, in Comitium est introductus, interque Episcopum Cracoviensem, & Vladislaviae Antistitem, collocatus. Redditae sunt inprimis Cracoviensi Praesuli, summi Pontificis, ad Senatum, litterae. Ac statim a Magno Regni Secretario recitatae. Aliae deinde Pontificiae, ad Nobilitatem, litterae, e Legati

manu, ab Ordinis Equeſtris Mareſchalco reverentiſſime acceptae ſunt, atque lectae. Ipſe demum Legatus, ad Senatores ſimul, & Nuncios Terreſtres, verba fecit. Cui, pro Senatu, Epiſcopus Cracovienſis, pro Nobilitate vero, Equeſtris Ordinis Mareſchalcus reſpondit.

Caeſareo Oratori par paene honos habitus eſt. Medio autem ille, inter Regni, & Equeſtris Ordinis Mareſchalcos, loco conſedit. Vnam epiſtolam, ad Senatorium atque Equeſtrem Ordinem ſcriptam, attulit. Eamque magnus Regni Secretarius legit. Orator ipſe, ad Vtrumque Ordinem, pauca locutus. Cui, Cracovienſis Epiſcopus, & Equeſtris Ordinis Mareſchalcus, reſponſum paucis reddidere.

Regis Galliae Legatus, regali plane apparatu, & invidendo comitantium atque deducentium ſplendore, diſpoſitis ante Comitium armatis Reipublicae cohortibus, inter ſigna militaria & vexilla, exceptus eſt. Eique adventanti, praeter Poloniae & Lituaniae, Equeſtriſque Ordinis Mareſchalcos, complures alii Senatorii Ordinis, e Comitio obviam proceſſere. Duas litteras porrexit, Senatorio unas, alteras Equeſtri Ordini. Illas Magnus Regni Secretarius, has Equeſtris Ordinis Mareſchalcus recitavit. Locuples fuit Legati oratio, & elegans, & magnifi-

gnifica, tamque augusto Senatorum atque Nobilium concilio coetuque digna. Cui Cracoviensis Praesul, & Equestris Ordinis Mareschalcus, pari ingenii vi sermonisque copia atque ornatu, responderunt.

Lotharingiae Ducum Oratores, Cracoviensis Praesulis curru, praeeuntibus aliis Senatoriis rhedis, decentique Nobilium comitatu, adducti sunt. Venientibus, solus Equestris Ordinis Mareschalcus, ad portam Comitii, occurrit. Introeuntes a Mareschalcis Regni & Lituaniae salutati sunt. Mediique inter eos consedere. Vterque litteras, a Duce suo, ad Senatum & Equestrem Ordinem scriptas, exhibuit Antistiti Cracoviensi. Qui Mareschalco Equestris Ordinis recitandas dedit. Oratoribus, a Cracoviensi Episcopo, Equestrisque Ordinis Mareschalco, est responsum.

Neoburgicus Legatus, eodem modo, quo Lotharingici Oratores, acceptus, inque Ordinum consessum perductus est. Litteras fidei Magnus Regni Secretarius recitavit. Legato, Cracoviensis Antistes, & Equestris Ordinis Mareschalcus, responsum dedere. Surgente iam Senatu, litterae Ducis Mutinensis allatae sunt. Lectaeque a majore Regni Referendario. Qui Ducis negotia Varsaviae tractabat, ab Ordinibus non est admissus, quia Legati honore non

 erat

erat insignitus. Eadem ratione, Sabandiae Ducis internuncius, Reipublicae aditu abstinuit. Ducis litterae, coram Ordinibus, sunt recitate.

Curoniae Ducis Legato, Regni Ordines adeunti, extra circulum Senatorum, medius, inter Novogrodensium, & Cuiaviensium Terrarum Nuncios, locus datus est. Redditis, & Senatui, & Nobilitati, fidei litteris, iisque publice recitatis, Legatus ornatissimis verbis, Ducem suum a Reipublicae clientela exsolvi petiit, qui retribuendis sibi a Republicâ grandibus debitis vicissim sit cessurus. Promissum a Cracoviensi Episcopo, Equestrisque Ordinis Mareschalco, Ducis postulatum, electo atque inaugurato Rege, expensum iri.

Regis Daniae Orator, & Electoris Brandenburgici Legatus, morbo affecti, Rempublicam salutare nequiverunt. Danus tamen Regis sui litteras ad Ordines misit. Qui, per duos primarios Nobiles, cum illo egerunt. Vide manu scriptum Diarium Electionis Regis *Ioannis III*, sub Dies V, VII, IX, & XII, itemque XVI, XVIII, & XIX. Mensis Maii.

CI.

In *Electione* AVGVSTI II, Legatus Apostolicus, *Ioannes Antonius De Via*, Archipraesul Thebarum, a duobus Episcopis

pis, unoque Palatino, ac tribus Nobilitatis Nunciis, ad Regni Ordines deductus est. Primatiali curru vectum, frequens rhedarum Senatoriarum numerus, & ingens multitudo Nobilium antecessit. Appropinquanti, alii duo Episcopi, Regnique & Lituaniae, Equestrisque Ordinis, Mareschalci occurrere. Ingredienti omnes assurrexere. Primas, *Michael* Cardinalis *Radzieiovius*, comiter atque amanter eum complexus est. Mediamque, inter se, & Leopoliensium Archipraesulem, sedem ei obtulit. Legatus, Cardinali, binas a Pontifice Maximo litteras reddidit. Vnas ad Senatum, Magnus Regni Secretarius legit. Alteras ad Equestrem Ordinem, huius Mareschalcus recitavit. Blandum deinde ac politum sermonem Apostolicus Legatus habuit. A quo Maioris Poloniae Nobilitas vehementer postulavit petiitque, ut coram Republica, nomine Sanctissimi, praetensioni ad conferendas Abbatias, cum praejudicio Iuris Patronatus Regii, renunciaret. Conversus ad eam, Equestris Ordinis Mareschalcus, inhibito clamore, Sanctissimus, inquit, ad Reipublicae totius instantiam, a provisionibus ad Abbatias recedit, promittitque investiendos tam eos, qui fuerunt a Rege defuncto nominati, quam qui in futurum nominabuntur. Statimque Cardinalis, Regni Primas, ac post eum, ille ipse Mareschalcus, impertitam Reipublicae a Pontifice Maximo benedictionem, restitutamque Re-

gi in creandis Abbatibus auctoritatem, gratiarum actione prosecutus est. Legatus denique, iisdem comitiis, quibus venerat, domum reversus. Vide MStum Diarium Electionis Regis *Augusti II*, sub Diem XX, Mens. Iunii. Principisque *Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum II. p. 344.

Orator Caesaris, *Ioannes Philippus Lambergius*, Episcopus Passaviensis, eximia pompa adductus, medium, inter Supremos Poloniae atque Lituaniae Marescalcos, locum obtinuit. Traditis, ab eo, fidei litteris, INCLYTAE REIPVBLICAE titulus inscriptus fuit. Vnde Terrestres Nuncii pergraviter offensi, Magno Regni Secretario intercessere, quo minus eas legeret. Post magnas contentiones, data est *Lambergio* potestas dicendi, ea conditione, ut in oratione sua, Rempublicam Serenissimam appellaret. Cui sapiens ille & callidus Praesul obtemperans, Polonicam gentem miris laudibus praedicavit, eamque, ob liberatam Viennam, supra alias omnes Nationes extulit, & Rempublicam frequenti SERENISSIMAE cognomine veneratus est. Ad extremum, Principem *Iacobum Sobiescium*, defuncti Poloniae Regis filium maximum, Germanorum Caesaris affinitate clarum, militiaeque strenuum, & gubernandae Reipublicae in primis peritum,

tum, creandum Regem Ordinibus impense commendavit. Sub ipsum finem orationis, *Lambergio* plurimus ex naribus sanguis profluere coepit. Quare ei, a Cardinali, Regni Primate, Terrestriumque Nunciorum Mareschalco, cursim & breviter est responsum. Vide Diarium Electionis Regis *Augusti II*, sub Diem XXI, Mensis Iunii, & Principis *Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum II. p. 347.

Legatus Gallicus, *Melchior Polignacus*, scriptam ad Regni Senatores Equitesque orationem, divulgavit. Metu tamen alicuius contumeliae, Reipublicae faciem haud subiit. Cardinalis autem Primas, Gallis amicissimus, reliquis Legatis, adeundi Ordines copiam, brevioris temporis & spatii obtentu negavit. Vide Diarium Electionis Regis *Augusti II*, sub Diem XXVI, Mensis Iunii, Principisque *Zaluski*, Epistolarum Historico-Familiarium, Tomum II. p. 349. & 364. una cum *Lengnichii* Historia Polona Ampliore, p. 301. sq.

CII.

Ante geminam STANISLAI I. atque AVGVSTI III. *Electionem*, solus ex omnibus, Pontificius Legatus, a Regni Ordinibus publice auditus. Duo Praesules, magno ac splendido comitum nume-

 ro,

ro, ipſum adduxere. Ante Comitium, ſaeculares tres Senatores, ac ſeni ex ſingulis gentibus Nobiles, eum excepere. Intrantem cuncti ſimul ſurgentes maxima reverentia coluere. Prope accedentem, obvius paululum, Princeps Regni Primas, in ſellam a dextra collocatam, invitavit. Allatas, ab eo, Pontificis Maximi, & ad Senatum, & ad Nobilitatem litteras, Regni maior Referendarius recitavit. Legatus, Pontificis ſingulare in Polonos ſtudium, verbis ampliſſimis explicavit. Magnoque opere, ab omnibus, & ſingulis contendit, ut Regem, avitae & Catholicae pietatis cultorem, crearent. Cui Princeps Regni Primas ſancte pollicitus eſt, Senatum Apoſtolica benedictione munitum, Regem talem electurum, qui verus Catholicae Eccleſiae filius, verusque Orthodoxae Religionis defenſor ſit, ac debito erga Apoſtolicam Sedem zelo, fidelique in Pontificem Maximum obſequio, nulli quidem Chriſtiano Principi cedat. Surgens venerationis cauſa, Equeſtris Ordinis Mareſchalcus, idem pro Nobilitate ſpopondit. Vide *Ioſephi Mogilnicii*, Praefecti Nieſſavienſis, manu exarata Acta Interregni, poſt Fata Sereniſſimi *Auguſti Secundi*, Regis Poloniae Et Electoris Saxoniae, A. MDCCXXXIII, Menſe Septembri, Sub Diem X.

CIII.

CIII.

Comitiorum Electionis ſolemnia laeto admodum ſucceſſu celebrantur. Concionem habuit Smolenſciae Epiſcopus, *Gabriel Wodzinſcius*, corporis ſublimitate, ardore oculorum, frontis auctoritate, geſtus praeſtantia, vocis etiam iucunditate claritateque, & argumentorum gravitate, omniumque verborum ponderibus plane admirabilis. Facundiſſimus ille Praeſul, liberae Genti ſuae ſuaſor & auctor eſt, ut aviti decoris haud immemor, non alium, niſi ex utrisque parentibus indigenis genitum, patriisque imbutum moribus & optimis diſciplinis inſtitutum, Catholicae doctrinae praeceptis Sacrorumque veterum ritibus innutritum, Ordini eccleſiaſtico benevolum, & omni Populo ſuo benignum, virtute eximium, pietati inprimis deditum ac iuſtum, legumque patriarum & gerendae Reipublicae bene peritum, Regem eligat. Terrarum Nuncii, egregie concordes, Magnum Lituaniae Notarium, *Ioſephum Sosnowscium*, Suadae Polonicae medullam, Mareſchalcum ſuum conſalutavere. Secretarii munus, *Ioannes Szadurscius*, Livoniae Dapifer, probatae fidei ac cognitae dexteritatis vir, obtinuit.

CIV.

CLEMENTIS XIII, Maximi & Sapientiſſimi Pontificis Legatus, *Antonius Eugenius Vice-Comes*, Epheſinus Archiepiſcopus, conſidentes in Comitio, Regni Ordines ſolemni ritu ſalutavit. Pompam duxerunt, miſſae a Magni Lituaniae Ducatus Mareſchalcis equitum turmae, exquiſito apparatu inſtructae. Quas inſecutae ſunt Regni Procerum rhedae, omni ornamentorum genere, ſelectoque ac numeroſo famulitii comitatu conſpicuae. Terrarum deinde Nuncii, ad deducendum Apoſtolicum Legatum, a Polonico atque Lituanico Equeſtri Ordine conſtituti & deſignati, Principis Regni Primatis curribus vehebantur. Proxima iis, in equis ſucceſſit, Optimatium & opulentiorum Nobilium lectiſſima ſoboles. Tum demum Legatus ipſe Apoſtolicus, eminentiori Primatis curru vectus. Sedere contra eum, qui Senatorii Ordinis officia ad ipſum detulerunt, *Andreas Baierus*, & *Ioſepus Zaluscius*, alter Culmenſis & Pomeſanienſis Praeſul, alter Kioviae atque Czerniechoviae Antiſtes. Primaria Legati Apoſtolici rheda, vacua pone ſecuta. Aliae duae ipſius Praelatos atque Nobiles vexere. Agmen, honoris humanitatiſque cauſa,

caufa, claufit praeftantiffima Reipublicae equeftris cohors, quae prudentiffimi & fortiffimi viri, *Cafimiri Poniatovii*, Poloniae Archicamerarii, curae ac fidei commendata & concredita eft. Venientem Legatum, prae Comitio, delecti ex utroque Ordine primae dignitatis viri, opperiti funt. Ingredientem Lituaniae Marefchalci cum fcipionibus proxime praecefferunt. Totus Senatus, ut eum vidit, a fedibus furrexit. Princeps Regni Primas, quinque paffus propior ei factus. Poft mutuam falutationem, Legatus Primati Pontificias, ad Senatorium Ordinem, litteras porrexit. Alteras, ad Ordinem Equeftrem, Nunciorum Marefchalcus, ab ipfo, recepit. Legato, inter Principem, Regni Primatem, & Leopolienfem Archipraefulem, fella ornatior pauloque excelfior tributa. Sedente eo, omnes confedere. Tum Magnus Regni Secretarius, a Supremo Lituaniae Marefchalco appellatus, Pontificis Maximi ad Senatum litteras, elata voce legit, hunc in modum confcriptas:

DILECTIS

DILECTIS FILIIS, NOBILIBVS VIRIS, ORDINI SENATORIO REGNI POLONIAE ET MAGNI DVCATVS LITVANIAE.

CLEMENS PAPA XIII.

Dilecti Filii, Nobiles Viri, Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Cum, in Poloni Nominis virtute, intelligamus firmum Chriſtianae Reipublicae & Catholicae Religionis poſitum eſſe praeſidium, nil tantopere cupimus, quam eum inclytae Genti Veſtrae praeſici Regem, qui verae pietatis cultor, tum iuſtitia, fortitudine, caeteriſque Regiis ornatus virtutibus, ita Regalia obeat munia, ut & Catholica Fides in Religioſiſſimo Regno conſervetur incolumis, Vosque perpetua pace & tranquillitate perfruamini. Sed, ad tuendam Religionem, avertendamque a rebus Veſtris perturbationem, videte Dilecti Filii, Nobiles Viri, ne quidquam moveatur de iis Legibus, quas Maiores Veſtri adverſus Diſſidentes a Catholica Fide conſtituerunt: & ſi quae, ad eas Leges mutandas, conſilia ineantur, iis omni conatu reſiſtatis, oportet; ſi Vobis eſt cordi vera pietas, & Regni ſecuritas, quae quidem novimus Vobis eſſe cariſſima. Sed, de his omnibus, Noſtro nomine, Vobiscum aget Venerabilis Frater, *Antonius Eugenius*, Archiepiſcopus Epheſinus, Noſter & huius Apoſtolicae Sedis Nuntius, cuius verbis omnem, ut Nobismet ipſis, fidem adhibebitis. Et Patrem Luminum enixe precantes, ut caeleſtis ſuae gratiae luce, Veſtrum animum in his Comitiis illuſtret, ſuoque permoveat Numine, Nobilitatibus Veſtris Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem, ſub Annulo Piſcatoris, die II. Iunii MDCCLXIV. Pontificatus Noſtri Anno Sexto.

Michael Angelus Giacomellus.

Alteras

Alteras deinde, ad Nobilitatem, litteras, Comitiorum Secretarius, a Marefchalco Equeftris Ordinis vocatus, recitavit. In quibus haec erant fcripta:

DILECTIS FILIIS, EQVESTRI ORDINI REGNI POLONIAE ET MAGNI DVCATVS LITVANIAE.

CLEMENS PAPA XIII.

Dilecti Filii, Salutem & Apoftolicam Benedictionem. Quanti a Vobis fiat incolumitas Religionis, ac Polonici Regni Veftri tranquillitas, fatis Nos certos facit praeclara virtus atque indoles, quam veluti haereditatem opulentiffimam accepiftis, a fortiffimis & piiffimis Maioribus Veftris, qui pro confervanda Catholica Fide, & Patria defendenda, ad omnes dimicationes fe obiecerunt. Itaque, cum in Comitiis proxime habendis ftatuendum fit, quem potiffimum Religionis Catholicae vindicem, & Regni Veftri cuftodem idoneum iudicetis, dubitare non poffumus, quin illud in hac tanta deliberatione unice fpectaturi fitis, quod in rem Catholicam, & in publicam Regni utilitatem, futurum iudicaveritis. Et vos quidem fatis ardentes & erectos ad rem bene gerendam exiftimamus. Sed tamen hifce Noftris litteris alacritatem Veftram adhuc incendendam putavimus, ne in graviffimo negotio, quod ad Catholicam Religionem maxime pertinet, Apoftolica Noftra deeffe viderentur officia. Novimus avitae Religionis Vos effe ftudiofiffimos, & erga hanc Sacram *B. Petri* Sedem ardenti devotione incendi, Veftrarumque Legum miro modo tenaces, nil tantopere velle, quam ut fancte ferventur. Ne igitur unquam patiamini labefactari quidquam de legibus, quas adverfus Diffidentes a Catholica Religione, Maiores Veftri tulerunt, tanta Sui cum laude, & totius Ecclefiae approbatione. His legibus tutandis confervandisque idem promerebitis, quamobrem, in eligendo Rege, praefenti Vos Deus adiuvet

adiuvet auxilio. Et magnam referetis verae pietatis gloriam, & arctiori benevolentiae vinculo ipsi Vobis devincietis Apostolicam Sedem. Sed haec uberius Vobis exponet Venerabilis Frater, *Antonius Eugenius*, Archiepiscopus Ephesinus, Noster Apostolicus Nuntius, cuius verbis eam habebitis, quam Nobismet ipsis fidem adhiberetis. Vobisque, Dilecti Filii, Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem, sub Annulo Piscatoris, die II. Iunii MDCCLXIV. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Michael Angelus Giacomellus.

Quibus perlectis, Legatus Apostolicus, Senatorium simul Equestremque Ordinem, sic allocutus est:

ILLVSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI, PERILLVSTRES ET REVERENDISSIMI, MAGNIFICI ET GENEROSI DOMINI.

Quanta benevolentia SSmus Dnus Noster, CLEMENS Decimus Tertius, Pontifex Maximus, Serenissimam Rempublicam Vestram prosequatur, Dnes Vestrae Illmae & Rmae, Illmae & Excellmae, Perillustres & Rmae, Magnificae & Generosae, ex Eius peramantissimis aeque, ac honorificentissimis Apostolicis Litteris, in forma Brevis, mox pro concione recitatis, intelligere abunde potuerunt. Quamquam etiam non obscura eius rei argumenta, ipsis dederit, superiore anno, cum beneficia Ecclesiastica alternis mensibus largiendi liberum arbitrium, Collegio huic Episcopali libentissime confirmavit. Haec etsi per se satis magna cuique videri possint, amor tamen Sanctitatis Suae, in Vestros Ordines, his circumscribi limitibus, atque intra tales veluti cancellos se contineri, non est passus.

Qua-

Quapropter mandavit mihi Legato suo, ut Vos, Conventum pro Rege eligendo, more maiorum agentes, publice solemniterque adirem, atque Excellentissimo Senatui, Inclytoque Equestri Ordini, benevolos animi sui sensus, quo studiosius atque amantius possem coram, ipsius nomine, declararem. Summa illorum haec est: Se nihil aliud ardentius cupere, nihil aliud magis sibi curae esse, quam ut Serenissimae Reipublicae Vestrae firmitas, amplitudo, Maiestas, felicitas, acceptaque a Moioribus cum virtutis, tum Catholicae Religionis gloria, qua inter cæteros Europae nobilitatur Nationes, salva semper incolumisque servetur. Id quominus sit aliter, efficitur non modo charitate eius paterna, qua Serenissimam Rempublicam non secus ac charissimam Filiam ipse complectitur, verum etiam ex Vestra in Apostolicam Sedem pietate obsequioque, quod Summo Christi in Terris Vicario, veluti Catholicae Vnitatis Centro, per omnem ætatem laudabiliter, iure, meritoque praestitistis. Quemadmodum autem Navis procelloso, ventosoque commissa pelago vix, ac ne vix quidem fieri potest, ut in eum, ad quem dirigitur, portum illaesa invehatur, nisi ad illius Clavum solers, gubernandique prudens Nauta assideat, qui & ingruentes ventos prospicere, & circumsidentes scopulos declinare, & latentes denique syrtes cavere noverit, ita Beatissimus Pater auctor est magnoque opere hortatur Dominationes Vestras Illustrissimas & Reverendissimas, Illustrissimas & Excellentissimas, Perillustres & Reverendissimas, Magnificas, ac Generosas, ut omni privata ratione posthabita, Patriae tantum amore ducti, concordi suffragio, tranquilloque consilio cum deligant Regem, qui rerum gerendarum prudentia, iudicii gravitate, animi magnitudine, sapientia denique non mediocri pollens, legum Vestrarum custodiae continenter excubando, commoda Regno maxima comparare; quidquid vero, a quo vel gloriae, vel potentiae Vestrae detrimentum timendum sit, praecavere antea, ac dissipare opportune possit. At vero, quod omnium caput est, Catholicae Religionis non ad speciem, aut consuetudinem tantum Sectator, sed sincerus cultor, & propugnator firmus

firmus exsistat, ut iure gloriari possit ORTHODOXI appellatione, quam ante eum Reges Vestri, veram fidem tuendo acriter, atque amplificando, obsequioque in Apostolicam Sedem, maxime meruerunt. Hae sunt dotes vere Regiae, atque ex harum temperamento virtutum exsurgit mirabilis illa, ac quasi divina indoles, qua is, qui praeditus est, regendis imperio Populis admoveri meretur. Sapientia Vestra, pietas in Deum eximia, charitas, quam Patriae debetis, spem mihi certam faciunt, gravissimum hoc negotium, unde salus pendet Civium, avitaeque Religionis Vestrae, eo, quem Summus Pontifex optat, exitu, naviter a Vobis expeditum iri. Orationis igitur meae vela contraham; sed antequam id facio, finite quaeso, ut peculiaris amoris mei, quem humanitate Vestra, erga me, summa meriti estis, argumentum praebeam, Deumque Optimum Maximum enixe precer, qui Sancti Spiritus lumine, auxilioque, mentes omnium Vestrum repleat, atque illustret, ut Dominationes Vestrae Illustrissimae & Reverendissimae, Illustrissimae & Excellentissimae, Perillustres & Reverendissimae, Magnificae & Generosae, nil nisi quod cum ipsius Dei honore, cum Vestra, Vestrique Regni amplificatione & gloria coniunctum sit, statuere valeant.

Ei Princeps, Regni Primas, hoc modo respondit:

Novit optime Sanctissimus Pontifex, CLEMENS XIII, omnes, qui sunt Eius. Novit Nos, filios suos, Sanctae Sedi semper devotissimos. Oracula ipsa Sedis Apostolicae sat clare Regnum Poloniae, & Orthodoxum, & antemurale Christianitatis nuncupari, Primatesque suos nasci Legatos Apostolicos voluerunt. Haec continua, erga nos, Supremorum in Terris Christi Vicariorum benevolentia, Nostraque erga Eosdem illibata & religiosa veneratio, nupernaeque confirmationis alterorum mensim, gratissima recordatio sufficiunt, ut Illustrissimae & Reverendissimae Dominationi Vestrae persuasum sit de summo Nostro in *Sanctissimum Patrem* filiali amore, nec non de singulari

lari

lari in Te, Eius digniſſimum Legatum, obſervantia. Campus iſte, toties optimis auſpiciis Summorum Pontificum honoratus, teſtari poſſet, quo ſtudio conſtanter ſemper, Maiorum Noſtrorum more & exemplo, feramur, ut Noſtra *Sedi Apoſtolicae* ſubmiſſio & devotio, omni tempore, univerſo orbi ſit manifeſta, quamque parati ſimus, pro fide & Eccleſia litare vel vitam cum ſanguine. Audivimus ſumma cum animorum voluptate, Litteras Apoſtolicas, evidens argumentum Paternae ſollicitudinis, de Reipublicae huius pace & tranquillitate. Optimamque Supremi Vicarii Chriſti in Terris voluntatem, in Nos, diſertiſſime per Illuſtriſſimam & Reverendiſſimam Dominationem Veſtram explanatam, intelleximus. Gratulamur Nobis, Legem noſtram, de eligendo Rege Catholico, cum mente *Sanctae Sedis* convenire. Talem itaque, & non alium, Pium, Iuſtum, Prudentem, & Legibus patriis imbutum Piaſtum, ſeu verum Regni Indigenam, omnes a *Deo* Optimo Maximo exoptamus, & poſcimus. Dum vero *Beatiſſimo Patri*, in holocauſtum perenne grati omnium animi, alacritatem tuendae Religioni conſecramus, Nosque univerſos eidem defendendae quodammodo immolamus, Tibi, Illuſtriſſime & Reverendiſſime Domine, Pontificiae erga Nos caritatis fideli Interpreti, ſolennes reddimus gratias, pro compluribus animi Tui erga communem felicitatem noſtram propenſi teſtimoniis, & ad quaevis officia omnimodam propenſionem exhibemus.

Nobilitatis autem nomine, huius Mareſchalcus, in hanc maxime ſententiam diſſeruit:

Quanto cultu & obedientia, quanta religione & devotione, Reſpublica Polona *Sanctiſſimam Apoſtolicam Romanam Maieſtatem* colat, vel inde colligere liceat, quod Sereniſſimi Poloniarum Reges Orthodoxi, Reſpublica vero Noſtra antemuralis Chriſtianitatis praeſtantiſſimum agnomen, divino Summorum Pontificum effato meriti ſint. Profecto, ſi veterum, & citerioris ſaeculi, Annales noſtros revolvere, ſi Regum

nostrorum pietatem recensere, si orationem, nomine *Sigismundi Augusti* Regis Poloniae, ad *Pium quintum* Pontificem Maximum dictam, retexere liceat, sat constabit & manifestum erit, Rempublicam & Reges nostros, fide integros, pietate spectatos, zelo strenuos, erga Sanctissimos Dei in Terris Vicarios, continuo, ab ipso Christianae in Polonia Religionis ortu, exstitisse. Non tamen haec ostentandi gratia, sed filialis meriti & amoris ergo, atque quantum a Maioribus, haec pietas imis sit nostris infixa medullis, recensere liberet, nisi & modesta propriae praedicationis verecundia, & officiosa (ne longo sermone morer) continentia prohiberet. Nolo igitur, ex Triumphantis Ecclesiae beato sinu, Militantis coetus inclytos & gloriosos evocare Manes, unde plurima, pro significanda animi nostri in *Sanctissimam Sedem* devotione, argumenta sumerem. Sed facile cogitatu, clarumque obtutu liquet & patet, effusam cunctorum laetitiam exuberans gaudium, omnesque animi sensus & facultates, summa gratitudine cumulari, cum Te, Illustrissime & Reverendissime Legate Apostolice, Praesul omni dignitate, virtute, & sanctimonia probatissime, qui omnium Nostrum amor diceris, Paternam Nobis, a *Sanctissimo* CLEMENTE *Decimo Tertio* communi uniuersae Christianitatis Patre, Benedictionem impertientem videmus & veneramur.

Inclina benevolam aurem! Intende divina quadam penetratione refulgentes oculos! Videbis procul dubio Celsissimum Principem Primatem Nostrum, virtutes & pietatem Tuam, velut speculo refractas, referentem; cum sacro Magnorum Antistitum coetu, super ingenti mole eligendi futuri Regis, summe sollicitum, strenuum tamen, nec fatiscentem, immo per collatam Sanctissimi Pontificis Benedictionem, magno spiritu & spe optima erectum. Videbis Illustrem Senatum, augusta magnanimitate & amabili suavitate compositum, pio ac prudenti Officio erga Patriam sollicite intentum; adeo, ut plurimos hic magna gravitate CATONES, & prodigos sanguinis atque animae pro Bono publico AEMILIOS, velut in media Roma, perspicere queas. Videbis in Equestri Ordine GRACCHOS

nobi-

nobilissimos, immo devotos pro salute Imperii CVRTIOS; omnem autem, omnis conditionis, & aetatis Populum, insita (ut supra dixi) a Maioribus, Regumque nostrorum laudatissimis exemplis, pietate, erga *Sanctissimam Apostolicam Sedem* obsequentissimum, & perpetui cultus ac Religionis tenacissimum.

Iam haec a Celsissimo Primate Regni Nostri, emerito immortalitatem ore dicta abunde, audivisti. A me nunc, inornata licet Minerva dicente, audire patiaris! nihil nostris mentibus, & cordibus, intimius ac profundius infixum esse, quam ut post acerbam, ex obitu Pientissimi & Optimi Regum, *Serenissimi* AVGVSTI III, (sicut speramus iam astra tenentis) orbitatem, futurum Regem nostrum, utroque Polono Parente, gloriose ortum, in Orthodoxa Fide genitum, & religiose educatum, summisque virtutibus praeditum, ac tantae moli, aetate atque indole parem, eligere possimus.

Quo in voto, & opere nostro, dum gratiosissimam a *Beatissimo Patre* Benedictionem, summa cum reverentia, & ineffabili gratiarum actione obtinemus, ingenti spe erigimur, faxint *Superi!* prospere id & commode universae Christianitati, Vicinis nostris, & *Polonae* inprimis *Reipublicae*, eventurum. Nunc Nobis nihil superest, nisi Deum ter Optimum Maximum ardentibus precari votis, ut sicut Diadema Regium, beneficio *Sanctissimae Sedis*, Principibus Nostris delatum est, ita quoque *Beatissimus Pater*, Serenissimum futurum Regem Nostrum, dilectum Filium suum, & Rempublicam Nostram, in sancta Fide illaesam, immotamque cunctis casibus, Paternis suis Benedictionibus fovens & erigens, *Orbi Christiano*, ad maiorem Supremi Numinis gloriam, & ad tuendam, & ampliandam Ecclesiam Dei, quam diutissime intersit & imperet.

His dictis & actis, Legatus Apostolicus, iisdem comitantibus Episcopis atque Nobilibus, a quibus adductus fuerat, in aedes suas recessit. Vbi suavissimus atque optimus

mus Praeful, fingulo cuique, pro teftata fibi tam propenfa voluntate, eximiaque pietate, blandiffimis verbis gratias egit, Maximique & Sanctiffimi Pontificis nomine, Apoftolicam benedictionem largitus eft.

CV.

Sagax difertusque Senex, *Hermannus Carolus* Comes *Kaiferlingius*, CATHARINAE II, Auguftae Rufforum, magnus Legatus, gravi ac perniciali morbo domi detinetur. Eius nomine, primarius Imperatoriae Legationis Secretarius, ad congregatos Regni Ordines, magnifico ornatu acceffit. Scriptam, ab Imperatrice, ad Senatum epiftolam, una cum exemplo orationis, quam Legatus ipfe, ad Vtrumque Ordinem habiturus erat, Principi, Regni Primati, tradidit. Aliam autem ad Nobilitatem epiftolam, Marefchalco Nunciorum dedit. Priorem recitabat Magnus Regni Secretarius. Quae ita fe habet:

Divina favente Clementia, Nos CATHARINA *Secunda*, Imperatrix & Autocratrix totius Ruffiae, Mofcoviae, Kioviae, Vlodimiriae, Novogardiae, Czarina Cafani, Czarina Aftrachani, Czarina Sibiriae, Domina Plefcoviae, & Magna Dux Smolenfci, Dux Efthoniae, Livoniae & Careliae; Tueriae, Iugoriae, Permiae, Wiatkae, Bulgariae, & aliorum Domina; Magna Dux Novogardiae inferioris Terrae, Tzernigoviae, Refaniae, Roftoviae, Iaroslaviae, Beloferiae, Vdoriae, Obdoriae, Condiniae, totiusque Septemtrio-

trionalis Plagae Dominatrix, & Domina Iveriensis Terrae; Cartalinensium & Grusinensium Czarorum, Cabardinensis Terrae, Czercasinensium ac Montanorum Ducum, aliarumque multarum Terrarum, Haereditaria Domina, & Dominatrix. Celsissimo Principi, VLADISLAO LVBIENSKI, Archiepiscopo Gnesnensi, Regni Poloniae Magnique Ducatus Lituaniae Primati, & Supremo Principi: Eiusdemque Regni, atque Magni Ducatus Lituaniae Illustrissimis & Reverendissimis, Illustribus ac Magnificis, Dominis Senatoribus, & Ministris Status, Salutem amicam & vicinam. Quamquam Imperium omnium Russiarum, per longissimam iam annorum seriem, tum amicitiae, tum mutuae utilitatis vinculis, cum Serenissima Vestra Republica arctissime connexum fuerit, nulla tamen hactenus opportunior obvenit occasio, sinceritatem benevolentiae, erga Vos, eiusdem Vobis demonstrandi, praeter eam, quam arduum, quod apud Vos iam agitur, & omnium animos in se vertit, negotium Nobis impraesentiarum suppeditat. Electione novi Regis, & diademate digni Successoris, qui Patrioticis Vestris Consiliis adiutus, Serenissimae Reipublicae salutem non tueri tantum, sed augere queat, propter proximam Imperii Nostri vicinitatem, cordatumque, quo tenemur, desiderium, inviolabili concordia cum Republica parmanendi, Nos imprimis tangit. Haec itaque causa est, cur necessarium iudicamus, non solum hisce litteris, quantam tanti negotii partem sumamus, certiores Vos reddere; sed novis etiam mandatis instruere, quemadmodum hoc ipso instruimus, servato eodem charactere, Extraordinarium & Plenipotentiarium Nostrum Oratorem, Consiliarium actualem Intimum, Ordinumque Sancti Andreae, Sancti Alexandri Nevacensis, & Aquilae Albae Equitem, Dilectum, Fidelem, & Generosum *Hermannum Carolum* Comitem *Kayserling*, cuius ardor laudabilis, in augenda inter Nos concordia, Vobismet ipsis, multorum annorum experientia, iam abunde cognitus est; eo fine, ut Serenissimae Reipublicae, in comitiis Electionis, conveniente assecuratione amicitiae & benevolentiae Nostrae, tum erga illam in genere, tum speciatim

ciatim erga Celsissimum Primatem, singulaque Illustris Senatus membra, immutabiliter servandae, solemniori modo repetat, istamque simul Vobis omnibus re ipsa probet, meliori iudicio Vestro, tanquam insignioribus Reipublicae partibus, qui officiis atque meritis Vestris, singularem apud Concives Vestros auctoritatem & fidem Vobis comparastis; id commendans, ut omnem operam navetis, quo Nobilitas ad tantam sibimet ipsi gloriosam concordiam adducatur, ut liberis suis suffagiis talis Piastus ad solium Regium evehatur, qui cum caeteris Principi congruentibus animi dotibus, tam necessaria Legum & Constitutionum Patriae scientia, zelo cognito pro libertatibus & praerogativis Concivium suorum, infracta animi firmitate in promovenda utilitate communi, aetate longum Regnum praenunciante, ac moribus denique a superbia & inquietudine longissime remotis, qui Reipublicae Vicinis sollicitudinem nullam creare possint, sit praeditus. Quae merita omnia & singula, in Persona Perillustris STANISLAI PONIATOWSKI, Dapiferi Magni Ducatus Lituaniae, unita occurrunt. Hinc Eum, tanquam ad Thronum dignum, habilem, & utrique Genti utilem, iterum iterumque commendamus. Nos a prudentia Vestra expectamus, fore, ut Vos Consilium hocce Nostrum, ex sincera optimaque intentione procedens, eo quoque animi candore accipiatis, quali Nos propter propriam Vestram utilitatem, istud amice Vobis damus. De caetero Vos rogantes, ut tam in insigni hoc negotio, quam in omnibus, quae supra memoratus Orator Noster Extraordinarius & Plenipotentiarius, Nostro Nomine, Vobis proponet, plenissimam fidem ei adhibeatis. Quod superest, Celsissimo Primati, Dominisque Senatoribus, & Status Ministris, omnia prospera, perpetuosque Consiliorum suorum, eorumque maxime, quae in Electione novi Regis, a cuius sapientia, propria Vestra posteritatisque Vestrae gloria pendet, versantur, successus optamus, atque Tutelae Divinae Vos commendamus. Datum Petropoli, die XXXI Iulii, Anno Salutis 1764, & Regni Nostri tertio.

CATHARINA.

Princeps Alexander Galitzin.

Altera

Altera epiſtola, a Comitiorum Secretario lecta. Contexta iis verbis:

Divina favente Clementia, Nos CATHARINA *Secunda*, Imperatrix & Autocratrix totius Ruſſiae, Moſcoviae, Kioviae, Vlodimiriae, Novogardiae, Czarina Caſani, Czarina Aſtrachani, Czarina Sibiriae, Domina Pleſcoviae, & Magna Dux Smolenſci, Dux Eſthoniae, Livoniae & Careliae; Tueriae, Iugoriae, Permiae, Wiatke, Bulgariae, & aliorum Domina; Magna Dux Novogardiae inferioris Terrae, Tzernigoviae, Reſaniae, Roſtoviae, Iaroslaviae, Beloſeriae, Vdoriae, Obdoriae, Condiniae, totiusque Septemtrionalis Plagae Dominatrix, & Domina Iverienſis Terrae; Cartalinenſium & Gruſinenſium Czarorum, Cabardinenſis Terrae, Czercaſinenſium ac Montanorum Ducum, aliarumque multarum Terrarum, Haereditaria Domina, & Dominatrix. Illuſtribus, Magnificis, Generoſis Dominis, Mareſchalco, totique Ordini Equeſtri Sereniſſimae Reipublicae Poloniae, & Magni Ducatus Lituaniae, Salutem amicam & vicinam. Amicitia mutuaque utilitas, quae a multis iam annis, Imperium omnium Ruſſiarum, cum Sereniſſima Veſtra Republica coniungit, iam praecipue Nos movet, ut benevolentiam Noſtram, Vobis omnibus teſtificemur; cum de negotio maximi momenti, de Electione videlicet Novi Regis apud Vos agi coeperit, a quo tum ſalus Patriae Veſtrae, tum uniuscuiusque Verum incolumitas, maxima ex parte pendent. Hanc igitur ob cauſam neceſſarium eſſe iudicavimus, non ſolum quantum tantae rei partem ſumamus, hiſce litteris certiores Vos reddere, ſed etiam Extraordinarium & Plenipotentiarium Noſtrum Oratorem, Conſiliarium actualem Intimum, Ordinumque Sancti *Andreae*, Sancti *Alexandri* Nevacenſis, & Aquilae Albae Equitem, Dilectum, Fidelem, & Generoſum *Hermannum Carolum* Comitem *Keyſerling*, cuius ardor laudabilis, in augenda inter Nos concordia, Vobismet ipſis, multorum annorum experientia, iam abunde cognitus eſt, ſpecialibus ad totum Illuſtrem Ordinem Equeſtrem litteris fidei, mandatisque, eodem ipſi relicto charactere, eoque fine inſtituere, ut toti Reipublicae, tum prae-

fertim Ordini Equeftri, in quo decus atque robur Eius maximum fitum eft, perennis amicitiae ac propenfionis Noftrae, erga Illum, affecurationes repetat, fimulque Nomine Noftro Vos roget, ut omnem curam cogitationemque Veftram, in veram Patriae utilitatem conferatis, omneque vitae Veftrae aevum gloriofum reddatis, unanimi concordique, ab omni parte, Electione talis, ex Piaftorum numero Regis, qui cum caeteris Principi decoris animi dotibus, tam neceffaria Legum atque Conftitutionum Patriae fcientia, zelo cognito pro libertatibus ac praerogativis Concivium fuorum, infracta animi firmitate in promovenda communi utilitate, aetate longum Regnum praenunciante, ac moribus denique a fuperbia & inquietudine longiffime remotis, qui Reipublicae Vicinis follicitudinem nullam creare poffint, fit praeditus. Quae merita omnia & fingula, in Perfona Perilluftris STANISLAI PONIATOWSKI, Dapiferi Magni Ducatus Lituaniae, unica occurrunt. Hinc Eum, tanquam ad Thronum dignum, habilem, & utrique Genti utilem, iterum iterumque commendamus. Nosque a prudentia Veftra expectamus, fore, ut Vos Confilium hocce Noftrum, ex fincera optimaque intentione procedens, eo animi candore accipiatis, quo Nos propter propriam Veftram utilitatem, iftud amice Vobis damus. De caetero Vos rogantes, ut tam in infigni hoc negotio, quam in omnibus, quae fupra memoratus Orator Nofter Extraordinarius & Plenipotentiarius, Nomine Noftro, Vobis proponet, pleniffimam fidem ei adhibeatis. Quod fupereft, toti Illuftri Ordini Equeftri, perpetuam felicitatem, & immutabilem pretiofiffimarum Eius libertatum atque praerogativarum, ad quarum defenfionem omni occafione parati erimus, confervationem optamus, Ipfumque Tutelae Divinae commendamus. Datum Petropoli, die XXX Iulii, Anno Salutis 1764, & Regni Noftri tertio.

CATHARINA.

Princeps Alexander Galitzin.

Legati

Legati quoque oratio, a Secretario Comitiorum, eum in modum pronunciata:

CELSISSIME ET REVERENDISSIME PRIMAS, PRIMEQVE PRINCEPS;

CELSISSIMI, REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, ET EXCELLENTISSIMI, DOMINI SENATORES;

ILLVSTRISSIME ET EXCELLENTISSIME ORDINIS EQVESTRIS MARESCHALCE, NEC NON ILLVSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI TERRARVM NVNTII, ATQVE VNIVERSE INCLYTE ORDO EQVESTRIS REGNI POLONIAE, MAGNIQVE DVCATVS LITVANIAE.

DOMINI COLENDISSIMI.

Mors Regum plerumque mare malorum. Eminent inter haec, fata Interregnorum, quae nonnisi memoriam quassatae Reipublicae relinquunt. Quot Interregna, tot calamitates publicae. Latet neminem res haec. Possibile enim non est, ut *Serenissimam Rempublicam* ea, quae saepius experta est, non sensisse putemus. Monumenta veteris aeque ac nostri aevi de his sat uberrime memorant.

Si ea, quae vacante Throno, Inclytissimam Gentem Polonam tantis malis oneraverunt, cum consilio & cura perspicere placet, caussa non est, cur ea ex invidia & aemulatione Civium sola, quae nonnunquam contingere solent, tantummodo eruamus, quin potius fateamur, scaturiginem & fontem harum calamitatum publicarum, ab ambitu Principum exterorum, qui nimio desiderio Regii Diadematis Poloni tenebantur, profluxisse. Vnde constat tantos motus intestinos, tantam foedam bellorum Civilium luem, tantasque desolationes Patriae exarsisse, & plures Palatinatus terrasque, con-

continuata Populi electoris discordia, ad incitas fere redactas esse.

Quodsi igitur & prudentiae, & consilii est, ex praeteritorum eventibus, praesentium providere rationibus, non potuistis, *Viri Sapientissimi*, salubriori uti consilio, quam iis obicem ponere, quae Civium animos maxime dividunt, & ad partes alliciunt. Cura Vestrae sagacitatis, cui nil facile excidit, factum est, *Celsissimi, Illustrissimi, Reverendissimi*, ac *Magnifici Domini*, ut lege publica cautum sit, ne aditus ad honores Regios Extraneo iam iam pateat. Id dum egistis, de re & utilitate publica egistis. Etenim, facta diminutione de extraneis Coronae Competitoribus, fieri non potest, quin etiam multitudo eorum diminuta sit, qui, tempore Electionis Regum, omnia turbant miscentque.

Expetit animus consilia tuta, quae *Serenissimam Rempublicam*, in constituendo Rege Piasto, ante omnia ante oculos habuisse, ubique patescit. Quid enim tutius esse potest, quam eum in fastigio Reipublicae collocare, qui ab ipsa Gente originem & Sanguinem trahit, et sic innato erga Patriam amore tenetur?

Ars regnandi Poloniae non nisi in Polonia discitur. Quis vero ei adipiscendae magis idoneus, quam qui libertatibus, iuribus, Legibusque Patriae, ab ineunte aetate, se se imbuit, iisque cedere didicit? Quemadmodum Lex sine Rege, sic Rex sine Lege, quae ipsum fugit, esse nequit. Vtrumque utile, utrumque necessarium.

Crevit res Polonorum per gloriosa & illustria facta Nobilium. Eorum igitur merita uti incremento Reipublicae, sic dignitatibus publicis, quas iam veneramur, prima initia dedisse nulli subest dubio. Ex Eorum lumbis prodierunt Ministri Belli & Pacis, Senatores, imo & Reges. Non fecit eos atrium plenum fumosis imaginibus.

Nemo in nostram gloriam vixit, & quod ante nos fuit, nostrum non est. Animus facit Nobilem, Ministros, Magnates & Regem, cui ex quacunque ratione, supra naturam surgere licet.

Qui

Qui in aequalitate vivunt, aequali iure & libertate, ut fruantur, necesse est. Alias, qui inter se sunt aequales, non essent aequales. Quam ob causam non mirum, *Serenissimam Rempublicam* iam iam in eo esse, ut liberis suffragiis e medio Civium suorum novus eligatur Rex. Vetustas eiusmodi perhibet exempla. Nihil igitur novi, nihil insoliti.

Et quis impudens, sine opprobrio totius inclytae Gentis Polonae, affirmabit, non dari ingenia domestica, artis regnandi capacia? Et quis rerum patriarum adeo ignarus, ut istorum Virorum Magnorum & Praeclarorum, quos Polonia genuit, memoriam non teneat, quorum nomina & gesta, & domi, & apud Exteros, adhuc plurimum vigent? Nec nostrae aetati eiusmodi desunt Viri, in quibus praeclarae ingenii dotes, & sic spes Rempublicam bene gerendi, elucent.

Placuit SVAE IMPERATORIAE MAIESTATI Totius Russiae, quae in eligendo Rege Poloniarum, non nisi Reipublicae & Vicinorum rem salvam esse cupit, inter plures praestantissimos Viros, quibus Polonia abundat, Perillustrem STANISLAVM PONIATOWSKI, Dapiferum Magni Ducatus Lituaniae, ut Candidatum vacantis Sedis Regiae proponere, & Eum *Serenissimae Reipublicae* iterum iterumque de meliore nota commendare.

Quodvis ingenium magnum praebet multa vestigia sui. Non potuit igitur non innotescere eius excellentia animi, rectitudo, & amor Patriae suae, per idem tempus, quo munus Legati, defuncti Regis gl. mem. Petropoli agebat.

De Patre Polono Heroe, & de Matre Iagellonicae Gentis, natus. Gloria Parentum adhuc claret, & in filio reviviscit, quem optimae solertissimaeque educationis exemplar esse, nemo inficiabitur.

De eius Religione & Pietate licebit, ex Parentum Religione & Pietate, queis eruditum habemus, iudicare. Iustum & aequum se omnibus, & in omnibus negotiis praestitit: quippe Eum neminem laesisse, & suum

ſuum cuique tribuiſſe, in confeſſo eſt. Erit igitur aliquando Rex pius, iuſtus & aequus.

Si deſideratur, ut Rex ſit laborum tolerans, compoſito cultoque animo, acceſſu facili, cum ad ſeria ventum, omnibus par negotiis, ingenio, iudicio, & opere, & linguam populi callens, ne inſido indigeat interprete, Eum his donis naturae, virtutibusque Regiis, nemini ſecundum fore, ſpero.

Opus Inclytiſſimae Genti Poloniae Magnique Ducatus Lituaniae Rege, non tam qui multum afferat, quam qui nihil auferat deterioretque: qui nullis colligationibus, foederibus, & negotiis Exterorum diſtentus: qui pacem colat, commercia inſtauret, & diſciplinam: nemini obnoxius, niſi Legibus: qui iuſtus diſtributor beneficiorum, panisque bene meritorum: nec opertis oculis donet: qui Totus Reipublicae, & in quem nulla ſuſpicio Vicinorum cadat.

Quae talenta cum in perſona Perilluſtris STANISLAI PONIATOWSKI, Dapiferi Magni Ducatus Lituaniae, preſſe unita cernimus; ſatis cauſae eſt, quod IMPERATORIA MAIESTAS Totius Ruſſiae, pro Eo amice & inſtanter intercedat. Conſulit *Domina Mea Clementiſſima*, quod utilitati *Sereniſſimae Reipublicae* aeque, ac colendae Vicinitati optime convenit.

Spes non vana, ſed firmiſſima, qua SVA IMPERATORIA MAIESTAS Totius Ruſſiae, *Domina Mea Clementiſſima* nititur, Celſiſſimum Primatem, Illuſtriſſimos Proceres Regni aeque, ac Inclytiſſimum Ordinem Equeſtrem Poloniae, Magnique Ducatus Lituaniae, STANISLAVM PONIATOWSKI, maxime ſibi commendatum habituros, ad Regium Solium promoturos, & liberrimis ſuffragiis in Regem electuros eſſe. Facile quippe intelligitur, hanc commendationem utilitati, & uſui eſſe Reipublicae.

Certare officiis, e re communi Vicinorum eſt. Devinciunt ſibi invicem animos. Remedium certum, quo vicina amicitia magis magisque coaleſcat.

Magna-

Magnanimitas, & mens generosa IMPERATRICIS Totius Russiae *Dominae Meae Clementissimae*, sat superque Orbi innotuit. Moris ei est, recepta officia cumulate persolvere. Plura de his disserere possem. At, quid opus est verbis, ubi testimonia rerum adsunt?

Declarationum, quae ex parte SVAE IMPERATORIAE MAIESTATIS Totius Russiae, in tuendis iuribus, immunitatibus, & possessionibus Poloniae, Magnique Ducatus Lituaniae, hucusque in publicum proierunt, certa fides. Nihilo tamen minus novo erit incitamento, *Dominae Meae Clementissimae*, si Rex eligitur, quem *Ipsa*, pro communi utriusque Gentis bono, proponit & amice commendat.

Faxit DEVS T. O. M. ut imminens Regis Electio sit felix, fausta, prospera & unanimis!

Beneficium digno ubi des, omnes obliges.

PVBLIVS SIRIVS.

A Principe Primate nil est responsum. Nunciorum autem Mareschalcum, adstante adhuc Russicae Legationis Secretario, huiuscemodi verba locutum, accepimus:

Inter prospera rerum momenta, quae a Diis immortalibus erogari queunt, illam potissimam felicitatem esse duxerim, in qua sacrum Numen amicitiae, & per reciproca humanitatis officia, & per foederata ad tuendam & ampliandam tranquillitatem auxilia, inconcussa inter *Vicinas Gentes* benevolentia & religione colitur. Illustre huius felicitatis Nostrae argumentum, praebet Nobis, *Serenissima* semperque *Augusta Imperatrix Russiae*, cuius ingenita pietas, summa prudentia, heroica magnanimitas, qua nulla pars mundi vacat, tum & aliae innumerae virtutes, atque super-

supereminentia animae & sexus dona, ideo simul censentur esse cumulata, ut pacando Orbi Terrarum, ut felicitati saeculorum, ut decori & gloriae gentium, ceu quoddam tutelare Numen, praesidii loco, datum a Superis videatur. Cum itaque, in hoc inclyto consessu *Reipublicae*, ex Dictis Illustrissimi Comitis *Keyserling*, Oratoris Extraordinarii ac Plenipotentiarii *Sacrae Imperialis Maiestatis*, Viri omni laudum genere praestantissimi intelligamus, maximam voluptatem animi *Serenissimae Imperatricis* fore, si pro Legibus & institutis Nostris, pro gloria & summa *Reipublicae Nostrae* utilitate, consonis suffragiis, commendatum a Se Nobis eligamus Regem, ac perinde, ex faustissimo tot ac tantarum in Praeclarissimum Canditatum, omnium virtutum & qualitatum concursu, perquam optime prosperitati & integritati Nostrae consulamus. Proinde nihil Nobis magis optandum atque orandum superest, quam ut ille *Supremus* rerum humanarum *Arbiter*, per quem Reges regnant, intima & flagrantia vota Nostra, benigna aure excipere non dedignetur. Cernis profecto perspicacissima prudentia Tua, Magne Orator, illum pro Salute publica utriusque Status ardorem animorum. Vides Celsissimum Principem, Primatem Regni Nostri, velut innumeroso & operis sollicito apum examine, consilio & suavitate gubernandi praecellentem; Lectissimumque Senatum Nostrum, Herculeis lacertis huic Atlanti succurrentem. Facile inde existimare velis, Ordinem Equestrem, cuius nomine ego verba facio, atque universam Gentem Nostram, pro tam auspicata dignissimi Candidati commendatione, pro tam salutari consilio, & publicae tranquillitatis Nostrae manutentione, infinitas ac ineffabiles gratiarum reddere actiones. Ergo, pro diutissima ac prope immortali *Serenissimae Imperatricis Russiae* incolumitate, pro felicissimo, ac omni ex parte beato *Eius* Regimine, solemnia mihi concedas rite ac religiose nuncupare vota.

CVI.

Regis Boruſſiae magnus Legatus, Princeps *Carolus Schoenaich*, morbo retentus iſchiaco, Secretarium Legationis, in Ordinum conſeſſum miſit. Perlatis, ab eo, Regis ad Senatum, & ad Nobilitatem, litteris, adiuncta etiam fuit oratio, quam magnus ille Legatus, dicendam Ordinibus coram, ſibi paraverat. Lectae ſunt litterae ſumma omnium attentione. Rex Senatoribus ſic ſcripſit:

CELSISSIMO ET REVERENDISSIMO PRINCIPI, VLADISLAO LVBIENSKI, ARCHIEPISCOPO GNESNENSI, REGNI POLONIAE, MAGNIQVE DVCATVS LITVANIAE PRIMATI, NEC NON REVERENDISSIMIS ET ILLVSTRISSIMIS, MAGNIFICIS ET GENEROSIS, SENATORIBVS, DIGNITARIIS ET OFFICIALIBVS, SERENISSIMAE REIPVBLICAE POLONAE, AMICIS NOSTRIS SINCERE DILECTIS.

FRIDERICVS, DEI GRATIA, Rex Boruſſiae, Marggravius Brandenburgenſis, Sacri Romani Imperii Archi-Camerarius & Princeps Elector, Supremus Sileſiae Dux, Princeps Supremus Arauſionenſis; Novi Caſtri & Valengiae, nec non Comitatus Glacenſis, Geldriae, Magdeburgi, Cliviae, Iuliaci, Montium, Stetini, Pomeraniae, Caſſubiorum, Vandalorum & Megapolis, nec non Crofnae Dux; Burggravius Norimbergenſis, Princeps Halberſtadii, Mindae, Camini, Vandalii, Sverini, Raceburgi, Oſt-Friſiae & Murſii, Comes Hohenzollerae, Ruppini, Marcae, Ravensbergi,

Hohensteini, Tecklenburgi, Sverini, Lingae, Burae & Leerdami, Dominus Ravensteinii, Rostochii, Stargardae, Lauenburgi, Butoviae, Arlayae & Bredae &c. &c. Celsissimo & Reverendissimo Principi, VLADISLAO LVBIENSKI, Archi-Episcopo Gnesnensi, Regni Poloniae, Magnique Ducatus Lituaniae Primati, nec non Reverendissimis & Illustrissimis, Magnificis & Generosis, Senatoribus, Dignitariis & Officialibus, Serenissimae Reipublicae Polonae, Salutem Nostram Amicam. In primis Regni Nostri studiis semper fuit, ut amicitiam, quae Nobis cum Republica Vestra intercedit, excoleremus & conservaremus arctissimam. Sollicitudo haec Nostra non parum augetur hoc tempore, quo Respublica Vestra, Rege orbata, Successori eligendo intenta est. Vota facimus quam ardentissima, ut bonus Vobis contingat Princeps, omnemque quae in Nobis est, cum Amicis & Confoederatis Nostris, novabimus operam, ut Electio haec aeque pacata & felix, Personae Illustrissimi Comitis PONIATOWSKI, Magni Ducatus Lituaniae Stolnik eveniat, & ut omnia, quae securitatem & tranquillitatem Patriae Vestrae turbare possent, amoveantur & e medio tollantur. Vt haec Nostro Nomine curet, & sinceram amicamque animi Nostri intentionem Vobis exponat, ablegavimus ad Rempublicam Vestram, in Comitiis Electionis congregatam, Oratorem Nostrum Extraordinarium, Illustrissimum, Fidelem, & sincere Nobis Dilectum *Carolum* Principem de *Schoenaich*, Ordinis Nostri Aquilae Nigrae Equitem. Et hinc rogamus Celsitudinem Vestram, nec non Reverendissimos & Illustrissimos Senatores, & omnes Reipublicae Ordines, velint huic Oratori Nostro Extraordinario, plenam in omnibus habere fidem. Quod superest, Celsitudini Vestrae, & Vniversae Reipublicae, fausta quaevis ex animo apprecamur. Dabantur Berolini, Die 20 Augusti 1764.

Vestrae Celsitudinis Serenissimaeque Reipublicae

Benevolus Amicus

FRIDERICVS REX.

Finckenstein E. F. de Hertzberg.

Eius-

Eiusdem modi litteras, ad Nobilitatem dedit. Videlicet:

ILLVSTRIBVS, MAGNIFICIS, ET GENEROSIS NVNCIIS, ET TOTI ORDINI EQVESTRI, REGNI POLONIAE, ET MAGNI DVCATVS LITVANIAE.

FRIDERICVS, DEI GRATIA, Rex Borussiae, Marggravius Brandenburgensis, Sacri Romani Imperii Archi-Camerarius & Princeps Elector, Supremus Silesiae Dux, Princeps Supremus Arausionensis; Novi Castri & Valengiae, nec non Comitatus Glacensis, Geldriae, Magdeburgi, Cliviae, Iuliaci, Montium, Stetini, Pomeraniae, Cassubiorum, Vandalorum & Megapolis, nec non Crosnae Dux; Burggravius Norimbergensis, Princeps Halberstadii, Mindae, Camini, Vandalii, Sverini, Raceburgi, Ost-Frisiae & Mursii, Comes Hohenzollerae, Ruppini, Marcae, Bavensbergi, Hohensteinii, Tecklenburgi, Sverini, Lingae, Burae & Leerdami, Dominus Ravensteinii, Rostochii, Stargardae, Lauenburgi, Butoviae, Arlayae & Bredae &c. &c.

Illustribus, Magnificis, & Generosis Nunciis, & toti Ordini Equestri, Regni Poloniae, & Magni Ducatus Lituaniae, Salutem Nostram Amicam & Benevolam. In primis Regni Nostri studiis semper fuit, ut amicitiam, quae Nobis cum Republica Vestra intercedit, excoleremus & conservaremus arctissimam. Sollicitudo haec Nostra non parum augetur hoc tempore, quo Respublica Vestra, Rege orbata, Successori eligendo intenta est. Vota facimus quam ardentissima, ut bonus Vobis contingat Princeps, omnemque quae in Nobis est, cum Amicis & Confoederatis Nostris, navabimus operam, ut Electio haec aeque pacata & felix, Personae Illustrissimi Comitis PONIATOWSKI, Magni Ducatus Lituaniae Stolnik eveniat, et ut omnia, quae securitatem & tranquillitatem Patriae Vestrae turbare possent, amoveantur & e medio tollantur. Vt

haec Nostro Nomine curet, & sinceram amicamque animi nostri intentionem Vobis exponat, ablegavimus ad Rempublicam Vestram, in Comitiis Electionis congregatam, Oratorem Nostrum Extraordinarium, Illustrissimum, Fidelem, & sincere Nobis Dilectum *Carolum* Principem de *Schoenaich*, Ordinis Nostri Aquilae Nigrae Equitem. Et hinc rogamus Illustres, Magnificos, & Generosos Nuncios, & totum Ordinem Equestrem Reipublicae Polonae, velint huic Oratori Nostro Extraordinario, plenam in omnibus habere fidem. Quod superest, Vobis, & Vniversae Reipublicae, fausta quaevis ex animo apprecamur. Dabantur Berolini, Die 20 Augusti. 1764.

Benevolus Vester Amicus
FRIDERICVS REX.
Finckenstein.

Recitata est Legati oratio, his totidem ferme verbis:

CELSISSIME ET REVERENDISSIME PRIMAS, PRIMEQVE PRINCEPS;

CELSISSIMI, REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, ET EXCELLENTISSIMI, DOMINI SENATORES;

ILLVSTRISSIME ET EXCELLENTISSIME ORDINIS EQVESTRIS MARESCHALCE, NEC NON ILLVSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI TERRARVM NVNTII, ATQVE VNIVERSE INCLYTE ORDO EQVESTRIS REGNI POLONIAE, MAGNIQVE DVCATVS LITVANIAE.

DOMINI COLENDISSIMI.

Nihil omnino *Serenissimae Reipublicae Polonae* accidere potest, in cuius partes non eat sincere Potentissimus BORVSSIAE REX, Dominus meus Clementissimus. Praesens

Praesens imprimis Interregnum, tale temporis momentum est, quod amicas excitat provocatque curas Regis vicini & amici. Ne ulla in re *Maiestas Sua* officiis, quae duo hi tituli *Eidem* imponunt, me Oratorem suum Extraordinarium, ad *Rempublicam Vestram*, tam in Convocationis, quam in praesentibus *Electionis* Comitiis congregatam, ablegavit, & Litteris Credentialibus munivit, quas praesentes, *Celsissimae* PRIMAS, Tibi exhibeo.

Iure meritoque laetor, quod opportuna haec mihi data sit occasio, in hoc *Illustri* consessu congregatae totius *Reipublicae*, praecipuis meis fungendi mandatis, & veram sinceramque mentem, *Sacrae Regiae Maiestatis* BORVSSICAE, erga *Serenissimam Rempublicam Polonam*, publice hic declarandi.

Foedera aeterna, amicitia tot saeculorum, vicinitas tot Regionum, rationes plane eaedem, haec sunt vincula illa sacra, quae *Regiam Domum* BORVSSO-BRANDENBVRGICAM, cum *Serenissima Poloniae Republica* coniungunt, & in aeternum coniungere debent.

Recte & perpetuo horum memor, *Serenissimus* REX meus, in primo semper loco posuit, ponitque amicitiam *Regni Poloniae*, & inter primas Regni sui sollicitudines, collocat salutem, incolumitatem, felicitatemque *Regni Vestri*.

Sincere hinc doluit *Maiestas Sua* mortem Regis, virtutibus bene multis conspicui, quem haud ita pridem perdidit *Respublica Vestra*.

Ardentissima iam nunc facit vota, ut dignus Successor, & bonus Vobis Princeps contingat.

Optat cum veris *Reipublicae Vestrae* amicis, ut REX a *Vobis* eligatur, paterno & materno sanguine, ex *Gente Vestra* oriundus, quem natalium splendor, aetas laboris capax, vitae & morum integritas, prudentia in consiliis, dexteritas, in rebus gerendis, amor

 patriae

patriae, libertatis, & pacis, & reliquae virtutes, quae bonum Regem constituunt, commendent.

Commoda aeque ac decora *Gentis Vestrae* exigere videntur, ut tandem aliquando ad veterem redeatur morem eligendi Regem, qui nonnisi *Poloniam* pro *Patria* habeat, qui *Vestris* rationibus non immisceat alienas, & qui gloriam *Iagellonidum* & *Sobiesciorum* resuscitet.

Non desunt *Vobis Piasti*, & digni immortali hoc nomine Successores.

Eminet inter eos, Perillustris STANISLAVS PONIATOWSKI Dapifer Magni Ducatus Lituaniae, in quo omnes, supra enumeratae virtutes coalescere videntur.

Hunc *Regia Sua Maiestas*, *Vobis*, prae caeteris commendat; persuasum habens, quod non facile meliorem eligere poteritis Regem; & promittens sibi simul, quod consilium hoc non in malam partem, sed ut ab amica & sincera, erga *Vos*, mente profectum, accipietis.

Sperat REX, a prudentia, & ab amore *Vestro Patriae* & libertatis, quae tantam *Genti Vestrae* conciliaverunt famam, quod hac in occasione *Vobis* non deeritis, & quod in praesenti *Electionis* negotio, salus *Patriae*, & bonum publicum plus valebunt, quam aemulatio, privatae irae, & intestinae dissensiones.

Haec sunt, quae iussu *Sacrae Regiae Maiestatis* BORVSSICAE, *Vobis*, *Patres Poloniae Conscripti*, exponere debui.

Gratulator mihi, & inter felicissimos vitae meae, hodiernum numerabo diem, quod mihi contigit, Interpretem & Ministrum esse talium Regiorum Mandatorum, quae nonnisi grata *Vobis* esse possunt, & me, meaque *Vobis* commendo.

Solus

Solus respondit Nunciorum Mareschalcus, Secretario Borussicae Legationis praesente atque audiente:

Si magnorum Heroum praeclare facta, & sapienter dicta, etiam a posteris, insita animis hominum probitate, coluntur; multo magis praesentia *Serenissimi Regis Borussiae*, in Rempublicam Nostram, foederatae amicitiae argumenta, summa omnium mentes perfundunt voluptate. Enimvero magni pretii momentique ducimus, propenso erga Nos gloriari pectore tanti Regis, cuius fato, prudentia maior; cuius magnitudini, & imperio, illa Euro mobilior infidaque Dea ingiter obsecuta; cuius Magnum Nomen perennis gloria immortalitati dicavit. Et quamvis oratio mea, nec laudibus tam inclyti Herois, nec Nostris, erga *Serenissimam* illius *Maiestatem*, explanandis officiis, nec Procerum Nostrorum, & Equestris Ordinis enarrandis in Patriam conatibus, probe sufficiat; tamen id, quod mihi defuerit, Tua, Illustris Orator, summa qua polles, in perscrutandis animis mortalium, prudentia abunde rependet. Intimius enim dictis meis perspicis, quanta observantia Respublica Nostra, erga *Serenissimum Regem Borussiae* teneatur; quantas pro tam salutari, Praeclarissimi genere, & cunctis virtutibus, ut nulla desideranda superfit, Cumulatissimi Candidati commendatione, effundat gratiarum actiones. Vides etiam Celsissimum Principem, Primatem Regni Nostri, illum divinum Atlantem, tanto saeculorum ponderi intentum, magnoque spiritu & humeris parem. Vides Lectissimum Senatum, illum fortissimum Herculem, aut potius iuxta Mythologos, Prudentiam & Constantiam, Atlanteae Magnanimitati succurrentem. Vides denique Equestrem Ordinem praestantissimum, eidem fulciendo glorioso operi enixe incumbentem. Vnde tam ex peculiari *Serenissimi Regis Borussiae*, in Rempublicam Nostram, benevolentia, quam etiam ex sollicitis universae Gentis Nostrae ardoribus, haud obscure colligere poteris, incolumem beatamque fore No-

ſtram Rempublicam, ſummamque felicitatis Noſtrae, brevi Nos adepturos. Cumque haec eadem optatiſſima proſperitas nil non commune in ſe habeat, inque Vicinitatem aeque & Noſtram Rempublicam redundet, nihil Nobis ſupereſt, quam ſummis a *Deo* Ter Optimo & Maximo precari ſuſpiriis, ut quantocius largiſſima Nobis conferenda, perpetua munera faxit.

CVII.

Curoniae Ducis Legatus, *Otto Erneſtus Medem*, hexaphoro ſuo vectus, ante Supremi Lituaniae Mareſchalci tentorium deſcendit. Inque illud ſe contulit. Vnde miſſi tres a Nobilitate Nuncii, in Senatorium aedificium, eum deduxere. Ante coronam Senatoriam, Mareſchalcum Equeſtris Ordinis obvium habuit. Introeuntem ipſum Supremus Lituaniae Mareſchalcus, absque baculo, dignitatis ſuae indice, excepit. Sedente Senatu reverentiſſime ſalutato, ſingulari veneratione, ad Principem, Regni Primatem, acceſſit. Cui Ducis ſui, ad Senatores, litteras exhibuit. Alteras, ad Nobilitatis Nuncios, ipſorum Mareſchalco tulit. Cui latere ſiniſtro, in humiliore ſella, aſſidere iuſſus. Dux iis, quae ſequuntur, litteris Senatum coluit:

CELSIS-

CELSISSIMO AC REVERENDISSIMO PRIMATI, PRIMO REGNI POLONIAE, ET MAGNI DVCATVS LITVANIAE PRINCIPI.

CELSISSIMIS, REVERENDISSIMIS, ILLVSTRISSIMIS ATQVE EXCELLENTISSIMIS DOMINIS, DOMINIS SENATORIBVS, ET MINISTRIS STATVS, REGNI POLONIAE, ET MAGNI DVCATVS LITVANIAE.

DOMINIS AC AMICIS PLVRIMVM HONORANDIS.

Celsissime ac *Reverendissime Primas*, *Prime Regni Poloniae & Magni Ducatus Lituaniae Princeps.*

Celsissimi, *Reverendissimi*, *Illustrissimi* atque *Excellentissimi Domini*, *Domini Senatores*, *& Ministri Status*, *Regni Poloniae*, *& Magni Ducatus Lituaniae.*

Domini ac *Amici plurimum Honorandi.*

Quos iam ad Convocationis delegaveram Comitia, Generosum *Ottonem Ernestum de Medem*, Camerarium ac Equitem Ordinis Sanctae Annae, atque Praenobilem ac praeclare doctum *Christophorum Antonium Tottien*, Consiliarium meum Aulicum, Legatos meos ad praesentia Electionis, & futura Coronationis Comitia, ut de novo instruere, ita etiam de novo Benevolentiae Celsitudinis Vestrae, & Reverendissimarum atque Illustrissimarum Excellentiarum Vestrarum, commendare necessa-

cessarium duxi. Omni itaque, qua par est, observantia rogo *Celsitudinem Vestram*, & *Reverendissimas* atque *Illustrissimas Excellentias Vestras*, velint Illos, & negotia Illis commissa, *Sibi* commendatissima habere, plenam Illis fidem tribuere, & omnibus, quae meo nomine pertractabunt, benevolas praebere aures. Fiducia in amicitiam aeque ac benevolentiam *Celsitudinis Vestrae*, & *Reverendissimarum* atque *Illustrissimarum Excellentiarum Vestrarum*, a me posita, nullum mihi relinquit dubium, quin *Eaedem* precibus istis meis annuere sint dignaturae. Obligatissimum me exinde fore contestor, & omni, quo par est, honoris cultu ad extremum usque vitae halitum permaneo

Reverendissimae Celsitudinis Vestrae,
Reverendissimarum atque *Illustrissimarum*
Celsitudinum ac *Excellentiarum*
Vestrarum

Mitaviae
Die XX. Augusti
Anno MDCCLXIV.

Addictissimus ac ad omnia Officia
paratissimus Servitor.

ERNESTVS IOANNES.

Dux Curlandiae.

Nobilitati observantiam testatus est hisce verbis:

ILLVSTRIS-

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO DOMINO, DOMINO MARESCHALCO, NEC NON ILLVSTRISSIMIS DOMINIS, DOMINIS NVNCIIS, AD PRAESENTIA ELECTIONIS COMITIA CONGREGATIS.

DOMINIS AC AMICIS OBSERVANDISSIMIS.

Illuſtriſſime atque *Excellentiſſime Domine, Domine Mareſchalce, nec non Illuſtriſſimi* atque *Excellentiſſimi Domini, Domini Nuncii*, ad praeſentia Electionis Comitia Congregati.

Domini ac *Amici Obſervandiſſimi.*

Cum ad praeſentia Electionis, ac futura Coronationis Comitia, feliciſſime celebranda, Legatos meos, Generoſum *Ottonem Erneſtum de Medem*, Camerarium ac Equitem Sanctae Annae Ordinis, & Praenobilem atque Praeclare doctum *Chriſtophorum Antonium Tottien*, Conſiliarium meum Aulicum, quos iam ad Convocationis Comitia delegaveram, noviſſime inſtruere neceſſarium duxerim, *Illuſtriſſimas Excellentias Veſtras* hiſce officioſiſſime rogatas volo, ut praedictis Legatis meis plenariam fidem habere, & benevolas praebere aures dignentur. Hocce, ab *Illuſtriſſimis Excellentiis Veſtris*, in me, meamque Domum Ducalem, collatum amicitiae atque benevolentiae documentum, officiis ſtudiisque meis promptiſſimis paratiſſimisque demereri nunquam deero, & cum ſincerrimo omnimodae proſperitatis voto aeque, ac perfectiſſima conſideratione permaneo.

Illuſtriſſimarum Excellentiarum Veſtrarum

Mitaviae,
Die XX. Auguſti
Anno MDCCLXIV.

Addictiſſimus & ad Officia paratiſſimus Amicus.

ERNESTVS IOANNES
Dux Curlandiae.

Poſt

Post lectas eas litteras, Ducis Legatus, facta ipsi, a Supremo Lituaniae Mareschalco, dicendi potestate, ita exorsus est:

CELSISSIME ET REVERENDISSIME PRIMAS, PRIMEQVE PRINCEPS REGNI POLONIAE, MAGNIQVE DVCATVS LITVANIAE.

CELSISSIMI, REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, EXCELLENTISSIMI DOMINI SENATORES, ET MINISTRI STATVS.

ILLVSTRISSIME ET EXCELLENTISSIME ORDINIS EQVESTRIS MARESCHALCE, NEC NON ILLLVSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI PALATINATVVM, TERRARVM, ET DISTRICTVVM NVNCII, ATQVE VNIVERSE INCLYTE ORDO EQVESTRIS REGNI POLONIAE MAGNIQVE DVCATVS LITVANIAE.

DOMINI COLENDISSIMI.

Omnibus a natura insitum est incitamentum, quo quisque sui ipsius feliciorem reddere cupit statum. Media felicitatem quaerendi prout diversa, sic illa eminentiora sunt ac praestantissima, quibus communis plurium salus stabilitur. Quid igitur mirum, his, qui eo collaborant, prae reliquis palmam relictam esse, iam & oratórum Principem edixisse, quod homines ad Deos nulla re propius accedant, quam salutem Hominibus dando. Post tristem illam, quam *Serenissima Respublica* experta est fortem, congregati estis, *Celsissimi*, *Illustrissimi*, *Reverendissimi*, ac *Magnifici Domini*, Saluti totius *inclytae Polonae Gentis* prospicere, ac gloriae eiusdem ab antiquissimis tem-

temporibus radicatae Tutorem constituere. Omnium in eximia sapientia Vestra collocata est spes, omnes ab illa communem expetunt felicitatem, & expectant. Et quidni optima quaeque ac saluberrima sperare liceret? Iam gloriae aeque ac commodo *Serenissimae Reipublicae*, consultatissimo Consilio, *Celsissimi*, *Illustrissimi*, *Reverendissimi*, ac *Magnifici Domini*, medium inter *Vos* constituistis illum, qui generum *liberrimae Gentis* felicitatum expertissimus, publicae prosperitatis sit Promotor. Iam eum, quem necesse est diligere, qualis qualis sit, talem providemus; quem libenter diligemus, & quem non amare, nonnisi osori felicitatis ac deliciarum generis humani possibile. *Celsissimus Curlandiae* ac *Semigalliae Dux*, *ERNESTVS IOANNES*, *Dominus meus Clementissimus*, iussit me referre ad *Serenissimam Rempublicam*, cum officiosissima salutatione, ardentissima vota, quae pro felici Consultationum publicarum, & praesentium *Electionis Comitiorum* exitu, fundit. Nec infortunia perpessa, nec ardua, quae alias intervenerunt, momenta impedire potuerunt, quin semper *Dux meus* communem, cum *Serenissima Republica*, salutem habere totus fuerit occupatus. Iam ex voto ipsi successit. Iustitia ac servata Pacta, aeternam *Serenissimae Reipublicae* gloriam, *Duci* salutem conciliarunt. Benefactorum *Celsitudo sua* sempiternam servabit memoriam, & in devinctissimi animi tesseram, omnem dabit operam, ne ullum unquam, in se, Principis fiduciarii requisitum desiderari videatur. Pro debitis sic animatus *Dux meus* certo confidit, *Serenissimam Rempublicam*, benevolentiam suam, erga illum continuaturam, causisque ac iuribus eiusdem praesidio esse non dedignaturam. Quod, repetita fidelium Vasalli Principis obsequiorum delatione, desideratissime petit.

Celsissime & *Reverendissime Primas*, *Primeque Princeps Regni Poloniae*, Magnique Ducatus Lituaniae; *Celsissimi*, *Reverendissimi*, *Illustrissimi*, *Excellentissimi Domini Senatores*, & *Ministri Status*; *Illustrissime* & *Excellentissime Ordinis Equestris Mareschalce*, nec non *Illustrissimi* & *Excellentissimi* Palati-

latinatuum, Terrarum, & Districtuum *Nuncii*, atque *Vniverse Inclyte Ordo Equestris* Regni Poloniae, Magnique Ducatus Lituaniae. *Domini Colendissimi!* Instruxit me quoque Generosus Ordo Equestris Ducatuum Curlandiae & Semigalliae, *Serenissimae Reipublicae*, & ipsius nomine fidelia sua obsequia exponere. Nihil ipsi tam graviter in votis est, quam ut consilia *Serenissimae Reipublicae*, ad salutarem dirigantur finem, & is geniali ista die eligatur, quem publica salus desiderat, quemque Regiae virtutes sceptro destinarunt. Gratissimo non minus animo veneratur *Serenissimae Reipublicae*, pro iustitia Pactisque servandis, facilitatem: Qua & *Ducem nostrum* circa Ducatus suos, Ordinem Equestrem vero circa omnia eiusdem iura ac Privilegia conservavit. A Maioribus nostris relictum, servatam semper a *Serenissima Republica* fidem, debita pietate ac fidelitate prosequi. Eandem & Posteris nostris integerrime observandam relinquimus. Non enim concedet *Serenissima Respublica*, ut futurorum nos territet tristis quaedam cogitatio. Aeterna Privilegiorum nostrorum, Libertatum, ac Regiminis formae, sancita est auctoritas. Illi ne quid ullo unquam tempore derogetur, id est, quod a *Gente inclyta*, aureae suae libertatis zelosissima, & sperat, & omni veneratione, & observantia exorat, Ordo Equestris.

Ad haec, Princeps Regni Primas:

Tam Illustrissimi Vestri Ducis Curoniae & Semigalliae, quam Generosae Clarissimaeque Nobilitatis eorundem Ducatum, per Te, Dignissime Legate, transmissa ad Campum hunc prosperae Electionis Nostrae vota, perquam grato animo *Reipublicae Senatus* complectitur. Dubitandi locum Vester Princeps non habet, Regem Nostrum futurum, divinitus Nobis Vobisque destinatum, & Vestri Amplissimi Ducis, & Vestra, Fortissimi Viri, Iura, Ordinationes, Leges, ac Privilegia, farta, tecta, ac integra sancte conservaturum. Ad quod, & *Ordines Reipublicae* optima in res rationesque Vestras voluntate propensissimi, omni meliori modo semper perlibenterque contribuent.

Tum

Tum Nunciorum Mareſchalcus:

Nihil, *inquit*, praeſtantius, nihilque iucundius eſſe arbitror, illa animi fideique voluntate, quae, ex mutui amoris, & officioſae gratitudinis promanat fonte. Luculentum eiusmodi teſtimonium exhibet Nobis *Illuſtriſſimus* ERNESTVS IOANNES, Dux Curoniae & Semigalliae, *Sereniſſimae Reipublicae* Noſtrae Fiduciarius Princeps, ſumma prudentia, integerrima iuſtitia, inclyta magnanimitate, ac omnigena virtute ornatiſſimus: ac una cum *Eodem Illuſtriſſimo Duce*, univerſa Curonum & Semigallorum Provincia, heroice indolis ac Martii ſpiritus, in plurimis omni aevo praeſtantiſſimis viris, foecundiſſima. Cum itaque, Nobiliſſimi Oratores, palam videatis Celſiſſimum Principem, Primatem Regni Noſtri, ex hoc ſupremo Interregiae Auctoritatis faſtigio, immenſa ſollicitudine, ſumma prudentia, pientiſſimo zelo, & immortali amoris teneritudine, *Rempublicam* Noſtram proſpere & glorioſe moderantem; cum videatis Praeclariſſimum Senatum, profundiſſimo conſilio, & vigilantiſſima atque heroica magnanimitate, Bono publico impenſum; cum denique clare cernatis Lectiſſimum Ordinem Equeſtrem, fragrantiſſimis votis, & maximis conatibus, pro ſalute Patriae devotum; cum praeterea, ad participationem laboris & gloriae Noſtrae, Veſtris ſpectatiſſimis concurratis Suffragiis, & eodem Regio ſanguine, cui in SIGISMVNDO AVGVSTO fidem obtuliſtis, e magna *Vitelliorum Familia* genitum, cuius nec corda decorem, nec laudem vox ulla capit, futurum Regem Noſtrum eligendum & venerandum veniatis: proinde grato pectore, hoc communis *Reipublicae Noſtrae* boni intentum ac ſtudioſum excipimus officium, ac in benigniſſimo *Sinu Dei Ter Optimi Maximi*, felicitatis Noſtrae Auctoris, & in longiſſima ſaecula Servatoris, ardentia vota, firmas ſpes, & ineffabiles plauſus Noſtros collocamus.

CVIII.

CVIII.

Heros ille noſter, STANISLAVS PONIATOVIVS, ſummi Senatoris & bellicioſiſſimi Imperatoris, defuncti Cracovienſis Caſtellani filius, magnis & vere regiis virtutibus ornatiſſimus, e Lituaniae Dapifero, Rex Poloniae, ac Magnus Dux Lituaniae, creatus eſt. Heri ſuffragia, a Principe *Lubienscio*, Gneſnenſi Archipraeſule, totiuſque Regni Poloniae Primate, univerſis Senatoribus atque Nobilibus, modo incredibili conſentientibus, excepta. Renunciatio hodie, ab eodem Principe, Primate Regni, in medio Comitii, ſolemni more peracta, atque ad ſingulas eius portas, a Supremo Lituaniae Mareſchalco repetita, ne uno quidem obloquente. *Ambroſiano* hymno, in aperto *Electionis* campo, inter tormentorum ſcloporumque exploſiones cantato, certatim omnes ad declaratum Regem, in Cracovienſi ſuburbio, in palatio paterno commorantem, confluxere. Vladislavienſis Praeſul, *Antonius Caſimirus Oſtrowscius*, imperium ei, Senatus nomine, effuſiſſime gratulatus eſt. Idem officium Plociae Epiſcopus, *Hieronymus Szeptycius*, ac Sandomirienſis Palatinus, *Ioannes Wielopolscius*, diſerte praeſtitere. Nomine Equeſtris Ordinis, *Alexander Borzencius*, Praefectus Dolſanenſis, *Ioannes*que *Horain*, Vilnenſis

Suc-

Succamerarius, verba ad Regem fecere luculentis oratiunculis. Rex ipse, quam Senatoribus, tam Equitibus, blande ac facunde respondit. Regni deinde Primas, Princeps *Vladislaus Lubienscius*, Nobilitatisque Mareschalcus, *Iosephus Sosnowscius*, gratulabundi advenere. Quibus a Regia Maiestate graviter magnificeque responsum est. Anteeunte demum Primate, Rex equo vectus generosissimo, innumeroque Senatorum atque Nobilium comitatu cinctus, per densissima & laetissima occurrentium atque acclamantium agmina, urbem ingressus est. Ante Aedem Divo IOANNI BAPTISTAE sacram descendit. Intrantem, Luceoriae Antistes, *Antonius Wollowicius*, Regiae huiusce Ecclesiae Collegiatae Decanus, nomine totius Canonicorum collegii, patrio sermone salutavit. *Turscius*, generalis Vicarius atque Officialis Varsaviensis, Regiam Maiestatem Latine hisce verbis est allocutus: „Iterum Nobis redeunt Tecum Piastea saecula, Rex Serenissime, dum Te universae Poloniae vota Regem suum, „e millibus Vnum declararunt. Orbata hereditariis titulis, „decora sua, sub exteris mereri Principibus tam diu debuit „Gens libera, donec Te Patricio Rege, felicitatem suam „restitutam sibi gauderet hodie & gratularetur Polonia. „Eveheris igitur supra omnes, tot saeculis exoptatus Nobis Princeps, & veluti ad haereditatem Tuam attolleris; „ut magnitudinem Poloniae, libertatemque Gentis Tuae, & „quidquid ex avitis honoribus decesserat Sarmatiae, id, „per Te, Rex Regum DEVS Optimus Maximus, iterum „Nobis resarcire videatur. Ominari igitur dehinc licebit

„invidiae, quod quidquid amplitudinis noſtrae, quantum-„que gloriae & libertatis Piaſtea Rota in ſublime prove-„ctum fuit, id omne per Te ſervandum Tuo praeſidio, & „tutela Tua augendum, non falſo augurio polliceamur. „Talem profecto Polonia ſibi Regem quaeſierat, talem di-„vino afflata ſpiritu Te proclamavit, quem ſupra caeteros „omnes, Vnum inſignes Tuae dotes, in ampliſſimo hoc Re-„gno Poloniae extulerunt. Accipe igitur, in hoc felici in-„greſſu Eccleſiae, pro Te, vota. Accipe Cleri Regiae Col-„legiatae Varſavienſis haec prima Regi ſuo deferentis offi-„cia. Cleri inquam Tui, qui pro felicibus Tuis auſpiciis, „pro reddito Poloniae Patricio Principe, pro Te collato „Nobis caelitus Rege, incruenta DEO Maximo, Regi „Regum, litabit ſacrificia; ut Te Nobis, libertati noſtrae, „Fidei quoque, & ſacris noſtris, diu incolumem, ſemper-„que invictum ſervet Regem STANISLAVM. Huiusce „animi noſtri & voluntatis interpretem, in antiqua bene-„volentia, nunc protectione regali conſerva, quem devin-„ctum & fidelem Maieſtati Tuae habebis ſemper Oratorem.„ Rex benigno admodum vultu „Ego vero, inquit, „concordibus Gentis utriusque votis, in regale ſolium eve-„ctus, primi officii duxi, in hoc ſancto loco, DEO Ter „Optimo ac Maximo grates perſolvere. Cuius propitio nu-„mini, ut me precibus omnibus ſacrificiis commendetis, „Venerabile Capitulum veſtrum impenſe obteſtor atque ob-„ſecro.„ Hisque dictis, Rex maxima Procerum Nobiliumque corona ſeptus, ante praecipuam aram, provolutus genibus, debita gratiarum actione Deum veneratus eſt. Hymnumque Sancti *Ambroſii*, Poſnanienſis Epiſcopus, *Theodorus* Dux *Czartoryscius*, pontificiis inſignibus conſpicuus, canere coepit. Poſt quem Supremus Lituaniae Mareſchalcus, *Ignatius Oginscius*, alta voce ter edixit, Electum iam Sereniſſimum Regem, STANISLAVM AVGVSTVM, ab omnibus,

pro

pro vero & legitimo Principe ac Domino, habendum esse. Cui totidem vicibus, omnium ordinum atque aetatum homines, Vivat! acclamavere; tormentorum ac scloporum tonitruis, extra templum resonantibus. Interque publica ea laetitiae hilaritatisque specimina, Rex, a Primate Regni, per confertissimas Nobilitate porticus, in arcem deductus est, ubi cuncti Senatores ac Ministri, Nobilesque primores, Regiam Maiestatem osculo manus coluere.

CIX.

Fidissima ac deditissima Regibus suis, Provincia Societatis Iesu Masovitica, SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI, STANISLAO AVGVSTO, REGI POLONIARVM, MAGNO DVCI LITVANIAE, RVSSIAE, PRVSSIAE, MASOVIAE, SAMOGITIAE, VOLHINIAE, PODOLIAE, PODLACHIAE, KIIOVIAE, LIVONIAE, SMOLENSCIAE, SEVERIAE, CZERNIECHOVIAE, ETC. ETC. ETC. FAVENTE CAELO, PLAVDENTE REPVBLICA, ELECTO AC RENVNTIATO, DOMINO SVO CLEMENTISSIMO, huiusmodi carminibus gratulata est:

I.

Sunt, quibus ad solium satis est Regalis origo,
Sunt, quibus orba oculis sors diadema dedit,
Sunt, queis per populi clades Patriaeque ruinas
Purpureum stravit mucro cruentus iter.
Ast regnare parum est, si non regnare mereris,
Remque parum est caeca sorte vel ense geri.

 Saepe

Saepe suos doluit Fortunam ludere ludos,
Decorant Patrium pignora saepe thronum.
Saepe profanata cidarim imposuisse Gradivum
Legimus, atque pari diripuisse manu.
Mars procul, & fallax procul hinc Fortuna recede,
Despiciunt istos tempora nostra deos.
Non fato diadema petis, REX magne, Polonum,
Fatum in virtutem nil sibi iuris habet.
Nec tua civili maduerunt sceptra cruore,
Quae Pace, & Populo sponte ferente, tenes.
Si tamen hunc Populum vincis Regnoque potiris,
Et sunt haec meriti digna tropaea tui,
Felix! qui tantum Gentis mereare favorem,
Vt, quam Mars nequeat vincere, vincat Amor.

II.

Qu' entens-je? quels accens terribles!
Quoi? de Mars les foudres horribles
Par l' ordre des Destins ont-ils changé d' emploi?
Mêlés à leur fracas mille cris d' allégresse
Répandent sur nos bords le plaisir & l' effroi.
Un brillant spectacle intéresse;
L' heureuse Liberté qu' accompagne la Loi,
Dans un cartouche de Lumière
Présente à ses sujets, montre à l' Europe entière
Le nom chéri d' un nouveau ROI.

Du Thrône ce n' est point l' héritier nécessaire
Qu' on adore en tremblant & qu' apeine on connaît,
Un Tyran faible, un Roi qui naît,
Yvre, dès le berceau, d' un encens mercenaire;
Un maître sans vigueur, au vice assujéti,
Longtems avant sa mort souvent anéanti.
Liberté, tu fais mieux: une famille immense
Se rassemble à ta voix, délibere, balance
Le nombre des talens & le poids des vertus:
On élit son égal, on espère un Titus.

Liberté, de tes droits tu consacres l' usage;
Viens, & d' un oeil serein contemples ton ouvrage:

Le

Le merite & la dignité
Sont réunis par ton ſuffrage:
Dans STANISLAS tout nous préſage
Le bienfaiteur des Arts & de l' Humanité:
Du Ciel il reçut en partage
Ce caractere de bonté
Qui cache le Heros, qui dérobe le Sage
Sous le calme enchanteur de la ſimplicité.

Je le vois qui s' avance Une démarche unie
Ajoute à la candeur qui brille dans ſes traits;
Tous les enfans du Gout, tous ceux de l' Harmonie
Pour célébrer un Prince épris de leurs attraits,
Elèvent leurs concerts au ton de ſon Génie;
Ils ont lû dans ſes yeux l' eſpoir de leurs progrès.
Superbe & charmante Couronne,
Que le coeur pénétré connaît bien tout ton prix!
Quel agrément te ſuit! quel éclat t'environne!
Règner ſur un peuple d' amis!

Voilà les ſentimens où l' excès eſt permis:
Cependant au milieu de l' yvreſſe publique,
Tandis qu' avec transport courant de toutes parts,
Le Peuple ſur ſon Chef épuiſe ſes regards;
Dans ſon âme l' effort d' une vertu ſtoïque
D'un moment ſi flatteur modère le plaiſir;
La Majeſté d' un Roi lui paraît naturelle;
Et l'on dirait que ſa grandeur nouvelle
Ne lui coûta pas un deſir.

Ah! Prince, de nos coeurs devenés donc le maître;
Le ſceptre de vos mains ne pouvait s' écarter;
Le Père le donnait, le fils dût le porter:
En protégeant les Rois il vous apprit à l' être;
En le ſuivant de près, allés plus loin que lui.
Quand il déterminait le vol de la Victoire,
Il ne reſervait que la gloire;
La Couronne était pour autrui.
Mais de vous même unique & ſuffiſant appui,
Augmentés l' une, illuſtrés l'autre:
Un Héros plaît bien mieux lorsqu' il eſt couronné;
Son Héroisme annonce un Règne fortuné;
Et ce Règne ſera le vôtre.

O 3 III.

III.

Już też zaiaśniał dla nas ow dźień pożądany,
Gdy Oyczyzna minąwszy wszystkie inne Pany,
Tego za Oyca sobie, y Pana obrała,
Ktorego iako Syna nie dawno kochała.
Ktożby się mogł spodźiewać, by w wolnym Narodźie
Tak wielka stać się miała rzecz w tak piękney zgodźie?
Nie dawno z troskliwości wszyscyśmy truchleli,
Ile razy na przyście dnia tego wspomnieli,
Mniemaiąc że Mars krwawą Chorągiew rozwinie,
A kray cały w okropney pogrzebie ruinie;
Ze wielu pod Cyprysem złoży swoie skronie,
Pierwey, niż ieden śiądźie na skrwawionym Tronie.
Ogień w domach, miecz w polu, na rolach mogiły
Jako zwykłe dnia tego skutki nas trwożyły.
Uszliśmy tych klęsk wszystkich; troskliwość ustała,
A radość niezwyczayna do serc zawitała,
Ze tak spokoynym torem Przedwieczne wyroki
Do Tronu twe o Krolu kierowały kroki.
Dobry to znak! dawne się nam wieki wracaią,
Y dalszych pomyślności nadźieię wskrzeszaią.
Znać że nas z swey opieki nieba nie spuściły,
Gdy w te czasy za Pana nam Cię pozwoliły.
Rozumu dźiwna bystrość, rostropna odwaga,
Sprawiedliwość łaskawa, przyiemna powaga
Y inne wielkie twego umysłu ozdoby
Wszystkich serca do twoiey zwabiły Osoby.
Dawno bowiem Krolewskie w sobie cnoty miałeś,
Y pierwey Krolem byłeś, niżeli zostałeś.
Tak iest Krolu! to zdanie z serc naszych pochodźi,
Pochlebstwo z tak przezornym Panem się nie zgodźi,
Samaby nawet tobie zazdrość to przyznała,
Gdyby to, co ma w sercu, usty wyznać chćiała.
BOGU nayprzod winniśmy nieśmiertelne dźięki
Za tak drogi dar, ktory mamy z Jego ręki:
Winniśmy też nie mało y Oycu Twoiemu,
Bohatyrom u świata naywiększym rownemu;
Ktorego sławy poty naymniey nie ubędźie,
Poki Polska, Szwecya, Turczyn, Ruś trwać będźie.
Winniśmy mowię wiele, że w Tobie wrodzoną
Sposobność do dźieł wielkich wydoskonaloną

Przez

Przez wielkie fwe przykłady, piękne wychowanie
Zoſtawił w tak chwalebnym; iak widźiemy ſtanie.
W oczach nam teraz ta chęć iego dawna ſtawa,
Gdy na ten Tron chćiał wſadźić PIASTA STANISŁAWA.
Swiadkiem tego świat cały, świadkiem Jegó bliżny,
Jak wiele w tym pracował dla dobra Oyczyzny.
BOG wiernym iego żądzom poſzczęśćił łaſkawie,
Gdy Piaſta na Tron wſadźił w Tobie STANISŁAWIE.
Przywroćie nam, Monarcho wielki, ow czas złoty,
Kiedy w Polſzcze kwitnęła y ſława y cnoty.
Kochay twoich Poddanych, ktorzy Cię kochaią,
Ktorzy żyćie y zdrowie Tobie poświęcaią.
Miey też wzgląd y na Muzy dotąd opuſzczone,
Ktore ſię pod Krolewſką twą garną obronę.
My zaś uśilnie będźiem Krolow Pana błagać,
By Twym wielkim zamyſłom raczył dopomagać.

CX.

Rex optimus, omnibusque exoptatiſſimus, ingenti praecedentium atque comitantium Procerum numero, maximoque Nobilitatis accurſu, in Divi IOANNIS BAPTISTAE Baſilicam deſcendit. Kioavienſis Epiſcopus, *Ioſephus Zaluscius*, pontificii muneris pietatisque laude haud minus, quam ingenii & doctrinae ornamentis fulgens, ſolemnem Miſſam celebravit. Cantata Epiſtola, Rex, ante aram venerabundus procumbens, in conſpectu omnium Ordinum, in pacta conventa iuravit. Praeivit ſacramentum Princeps *Vladislaus Lubienscius*, Gneſnenſis Archipraeſul, & Regni Primas. Isque mox, nomine Senatorii Ordinis, praeclara oratione, Regi gratula-

tulatus est. Nobilitatisque laetitiam, ipsius Mareschalcus, *Iosephus Sosnowscius*, exquisitis ac splendidis verbis testatus. Porro Princeps Primas, Nobilitatis Mareschalco simul, *Electionis* Diploma Regi tradidit. Eo accepto, Rex utrisque, sublimi & gravi, plenoque maiestatis respondit sermone, qui circumstantes omnes mirum in modum permovit, compluribusque lacrymas elicuit. Revertenti ad sedem Regiae Maiestati, ab universa concione, Vivat, Vivat, Vivat, est acclamatum. Sacrum deinde continuatum. Quo peracto, Supremus Lituaniae Mareschalcus, *Ignatius Oginscius*, alta voce, totius Reipublicae Ordinibus significavit, Serenissimum Regem, Clementissimum Dominum Nostrum, iusiurandum in pacta conventa praestitisse. Cui iterum tota concio, Vivat, Vivat, Vivat, acclamavit. Cuncti Proceres atque Nobiles Regem, e templo, in arcem comitati sunt. Vnde magna pompa itum est ad Principem Regni Primatem. Qui Regi ac Senatui abundantissimum epulum praebuit.

CXI.

Stanislaus Konarscius, ille sapiens vir, lyricum carmen, De Sapiente Rege, emisit. Regi ipsi, tali inscriptione, vovit dedicavitque:

STANIS-

STANISLAO. AVGVSTO.

SERENISSIMO. ET. POTENTISSIMO.

POLONIAE. REGI.

MAGNO. DVCI. LITHVANIAE. ETC.

MAGNI. HEROIS.

PRIMIQVE. REGNI. SENATORIS.

CASTELLANI. CRACOVIENSIS.

CLARISSIMI. COPIARVM. DVCIS.

VETVSTISSIMA. CIOŁEK. PROSAPIA. ORIVNDI.

STANISLAI. PONIATOVII.

PRAESTANTISSIMO. FILIO.

PER. MATREM PRINCIPEM. CONSTANTIAM.

DE. DVCIBVS. CZARTORISCIIS.

E. JAGELLONVM. SACRA. STIRPE. PROFECTO:

RELIGIONE. PIETATE. OMNIS. ERVDITIO-
NIS. LAVDE. IVSTITIA. CLEMENTIA.
COMITATE. BENEFICENTIA. PRVDENTIA.
CONSILIO. FORTITVDINE. ANIMI.

ORIS. MAIESTATE. SVAVISSIMAQVE. FACVNDIA.

ORNATISSIMO.

ET. AD. REGNANDVM. NATO.

A VICINIS. AMICISQVE. REIPVBLICAE.
MAXIMIS. PRINCIPIBVS. AESTIMATISSIMO.
ET. MAGNI. HABITO.
GENTIS. LIBERAE. BENEVOLENTIAM. ITA.
PROMERITO.
VT. VNANIMIBVS. TOTIVS. NATIONIS.
SVFFRAGIIS.
SINE. EXEMPLO. CONCORDISSIME.
IN. REGEM. ELIGERETVR.
SAPIENTIA. VTI. SVA. PROPRIA. DOTE.
OMNIBVS. QVI. THRONVM. POLONVM.
AMBIRE. POTVERINT.
OMNIBVSQVE. CIVIBVS. PRAECELLENTI.
SCIENTIARVM. ET. ARTIVM. DEO. TVTELARI.
VERO. AMORI. DELICIISQVE. POPVLI.
QVEM. (QVOD. DE. TITIO. DICTVM.) SI. VIDEAS.
SI. AVDIAS. SILEX. ES. SI. NON. AMES.
BREVIBVS:

REGI. SAPIENTI.

CARMEN. LYRICVM. OFFICIA. REGIS.
COMPLEXVM.

STANISLAVS. KONARSKI. E. SCHOLIS. PIIS.

Fidelis amantiſſimusque ſui Regis Cliens, Subditus.

In ſuae ac Congregationis Schol. Piarum.

MAIESTATI. DEBITAE. VENERATIONIS. PIGNVS.
ANNO. M. DCC. LX. IV.
D. D. D.

Lectorem

Lectorem ita allocutus:

Ineunte fere Interregno, cum de Ornamento Gentis, STANISLAO PONIATOVIO, ad Regnum Canditato, primi tum inter Nos sermones essent, Ode haec de Sapiente Rege, amicis decantata fuit. Nemo erat, qui picturam simulacrumque videret, qui non mox Archetypon, unde haec tracta sint, facile agnosceret. Imago Sapientis Regis, mirum in modum, cum nulloque mortalium melius, quam cum hoc suo Exemplari, tamque illustri Canditato, convenire visa est. Illum effingi, illius lineamenta duci, eius esse effigiem, omnes illico iudicavere. Nihil illi propius, nihil similius. Ille est! quis dubitet? vox una omnium fuit.

Quae tum de futuro Rege dicebamus, jam nunc in praesente, neminem fallunt. Summo Reipublicae bono concessus est a D.O.M. Rex Sapiens. Haec sola notio, omne id quod Principes summos & gloriosissimos facit, complectitur & definit. Erit Rex pius, iustus, clemens, officii diligens, beneficus, Populi Pater, magnanimus, fortis, utraque fortuna invictus, dum erit Sapiens. Iam cum tanta sit, de Regis STANISLAI AUGUSTI Sapientia, tamque bene fundata vniversorum opinio, Illi honorificentissima, nobis utilissima aeque ac iucundissima; aut ille undequaque proderit, ut nobis certissima spes est, Reipublicae, aut iam Reges vel optimi, non erunt unquam bono humani generis. Desperandum esset de salute & fortuna publica, si hoc Principe divinitus Nobis dato, de ea quis dubitare ausit. Tempore eget; quae enim longa depravarit & corruperit aetas, refici corrigique repente nequeunt. Concordia Civium eget; nam Civitati, secum ipsi discordi, nulla salus, DEVSque Ipse ruinam occasumque minatur. Voluntate & ope nostri omnium eget; quis enim cum invitis nolentibusque quidquam proficiat? Quamquam magna Ejus mens, id quoque non ignoret: *opus esse benefacere vel invitae multitudini.* Ille laboriosissimae, ut a teneris assuevit, vitae rationi non parcet, neque Illi Sapientia Coelestis, nec ars ulla imperandi regendi deerit. Haec sunt, de Eo, Gentis liberae, haec Vicinorum Magnorumque Principum, & Nationum praeclara Iudicia. Haec, de Eo, & vati auguria Musae divinitus inspirarunt.

Si Carmen, quam huius generis Carmina esse soleant, quamque princeps eorum Octavii Augusti Poeta exemplum dederit, insolenter longius est, meae quidem intemperantiae culpa est, sed causa, magnitudo materiae. Inexhausta res est officium Principis. Multa mihi in mentem venerunt, at nondum omnia. Esto & senile vitium: aut Oloris, infinite usque ad funus cantanti, imitatio. Fortasse varietas rerum, fastidium tollet, & ad dandam insvetae in id generis Cantu longitudini veniam, animum legentis deliniet. Scio Regem Musis esse amicissimum. Illae autem curas & cogitationes Regias inportune non rumpent, expectabunt prae foribus, si quid otii Regi forte supererit. En

En integrum carmen:

AD FVTVRVM POLONIAE REGEM:

Ex illo Salomonis;

Da mihi, Domine, sedium tuarum assistricem Sapientiam, quae mecum sit, &c.

DE SAPIENTE REGE:

O D E.

Si, quod profanis est vetitum, licet
Audire vates: Sarmatiae novum
Regem daturus, sic Deos est,
Sic Superum Pater allocutus,

Me teste: Se quod rite colentibus,
Bonisque, Reges det Populis bonos,
Probos, pios, fortes, tenaces
Iustitiae: Sapientiamque

Locet beati pone latus Throni;
Quae dictet aptas, seligat optimas,
Et pacis & belli, secundis
Temporibus dubiisque, Leges,

Haec, sceptra sacra versat ubi manu,
Sancto Senatus Concilio, Patres
Conscribit augustos; ad omne,
(E Populo meliore quovis

Lecto) recenset munus idoneos;
Addit bonis calcaria, praemiis
Cietque tardantem mereri
Vtilium celebrata late

Merces

Merces laborum. Perdita ſpes malis.
Fortuna Cives deſerit improbos.
Virtutis almae cuncta parent
Imperio. Patrios honores,

Non illa Avorum, ſed meritis iubet
Gnavam iuventam quaerere propriis.
Greges adulantum, paratas
Vaenum animas facilesque vendi,

Sublimis arcet limine Regiae,
Faſces & omnes flagitio eripit.
Intaminatis ipſa praeeſt
Iudiciis, nec in innocentem

Ius dat potenti. Si facilis tamen,
Si prompta culpae parcere ſupplici:
At crimen exerta protervum
Terret & inſequitur ſecuri.

Hinc triſte ſeptis qualis olentibus
Lupus, canum qui territus agmine,
Arrexit horrentes capillos,
Perpetuaque fuga relictis

Erupit oris: ſic miſerabile,
Sic omni inaudax & pavidum loco,
Foroque, compitisque pulſum
Ac domibus, ſcelus exul errat.

Serris nec aurum veſteque triplici
Eget, nec Argi centum oculis thorus
Pudicus: effrenes ſat auſus
Poena vigil cohibet, nefasque.

Rectricis haec eſt vis Sapientiae.
Illius ars eſt, noſſe, quid indoles,
Genti quid innatus repoſcat
Laudis amor, quid opum cupido.

Non uſitatis inde modis agit,
Vrgetque motu perpete, floreant
Artes ut omnes: hicque acuto
Ingenio, vel ad usque priſcis

Res

Res irrepertas detegat, aut novam
Lucem repertis addat; at hic manu,
Quam mente, plus celer, ſtupendi
Res operis pretiique magni

Effingat; (emturo illicium potens.)
Deſiderati ſic opifex lucri
Sit certus, ac iſto perennes
Fonte meent remeentque nummi.

Primus regentis ſed labor, ut parens,
Foecunda frugum, rura Ceres colat:
Tiphysque quaeſitas in omni
Littore, velivolisque clauſas

Merces carinis, invehat urbibus.
Gaudetque, privatam ſi opulentiam
Induſtriae debet, ſuasque
Quisque opera ſtudioſiore

Res ſemper urget navus & impiger;
Re ſingulorum, creſcere publicam,
Cum norit, & commune magnum
Cenſibus exiguis parari.

Nec negligit, quas celat humus ſinu
Gazas avaro: viſcera montium
Ferro ſecat, nigris & infert
Damna Pluti Triviaeque Regnis,

Venas ut addat divitiis novas.
Tranquilla tutas ſed teneant opes
Vt Regna, tutela potenti, &
Viribus hic opus eſt, & armis.

Haec Rex, futuri proſpiciens, parat.
Ne, conſilii expers, quid trepidis agat
In rebus; incenſa ſequatur
Dardanidem Aeneadasque Troia;

Recensve miles, ne rudis agminum
Flammaeque, Martis turbet opus grave.
Conſtat, repentinis deeſſe
Et ſubitis animum, modumque,

In

In imparatos ſi celeri pede
Hoſtis vel impar ingruit. Otia
Rex neſcit. Eventura prudens
Providet, & meditatur alta

In pace bellum: vel ſocialibus
Paci ſuorum foederibus cavet;
Vectes ut aeternos ahenis
Det foribus, reſeret nec unquam

Templum Bifrontis. Laetus, amabilem
Suo quietem ſi Populo, eximit
Externa nec vis, Civium nec
Iurgia peſtiferaeque rixae.

Sed grata, ſomno ſi placido levat
Feſſos aratro cum Dominis boves,
Nutantis annoſaeque quercus
Vmbra, ſoporiferaeque ripae.

In publicorum tunc operum novas
Molitiones, pronus & integer
Incumbit, ac Divos ſuperbis
Indigetes habitare templis

Iubet. Tener vel tunc inopum Pater,
Infert aſylis pauperiem piis.
Doctas iuventuti Palaeſtras,
Et mutilis ſenioque fractis,

(Attrita quorum caſſide tempora)
Tunc Martiales aedificat Domos.
Tunc impedituras, feroci
Hoſti aditum per aperta Regni,

Communit Arces; barbarus unde Dux
Nolit trecentis fulminibus quati.
Tunc pontium moles, ſimulque
Clauſtra vagis ſinuoſa rivis

Ponit. Viarum, dulcius Appia,
Saxoque ſtratum planat iter. Fora,
Nec arte dimenſas plateas,
Innovat, & meliore donat

Forma.

Forma. Vetustae moenia Regiae
Corinthiis, aut Ioniis modis,
Exornat; ac in plebis usum
Deliciasque profusus, hortos

Ludis aquosis instruit. In bonum
Commune, semper splendidus. Omnium
Provisor, ast illiberalis,
Et sibimet nisi parcus ipsi.

Nil Regiae deest magnificentiae;
Ast, hac in ipsa, nil nimium. Pari
Metitur ac aequa bilance,
Qui veniunt abeuntque census;

Modumque cautus servat, ut exitus
Venas opum ne praesuperet, neque
Pars maior absumatur aulae
Soricibus. Nihil esse novit

Egente pejus Principe. Proprii
Proin videri vult patrimonii
Attentus argutusque custos.
Sollicitus magis anxiusque,

Non rem tributis augeat ut suam,
Sed ut paterna demat onus manu,
Solventis e parvo coloni,
Et tenuem sibi vix agello

Praebente vitam. Quippe bonus Parens,
(Vt est Parens, Rex officii memor,)
Ceu liberos, & dulcis instar
Prolis, amat Populum, suosque

Cives: & unam respicit ut Domum,
Quacunque spectat Regnum habitabile.
Partitus, aequo iure natis,
Lance pari sua dona, nec plus

Feliciori, de Patria Viro
Sed plus merenti: vel probitas diu
Quem rara secrevit latentem,
Et tacitum, medioque vulgi

Exemit,

Eximit, aptum grandibus, & rei
Natum gerendae. Novit enim ſuos
Princeps: huic horas diurnas
Dat ſtudio vigilesque noctes:

Seſeque totum ſedulus, uſui, &
Vnum ſaluti devovet omnium.
Naſcantur e quo fonte, gnarus,
Regia jura; datasque nuſquam

Fuiſſe gentes Regibus; at datos
Fuiſſe Reges gentibus: haud ſua
Seſeque libertate fruſtra
Trux hominum genus exuiſſe,

Non ut Tyrannos, (ſunt miſerae quibus
Turbae gementum grataque ſervitus)
Sed ut pios iuſtosque Patres
Deligeret, memoresque, ſeſe

Certis teneri Legibus. His niſi
Subeſſe Reges ſe quoque ſentiant,
Non temperatam vim, tumultus
Seditioque nocens ſequetur.

Odere ſemper, qui metuunt. Metu
Cuſtode tutum nil bene. Vidimus,
Si non amor fulcit fidesque,
Saepe thronos titubare celſos.

Hoc non timebit Rex ſapiens. Cui,
Potens in omnes ius animos, dabit
Caeleſtis ac callens regendi
Ars homines. Cui ſunt benigna,

Quae rite, puris & manibus, colit,
Supplexque placat, Numina. Regios
Mores & exemplum ſequente,
Ac ſtudiis imitante magnis

Turba, ſui veſtigia Principis.
Sic una mens eſt cum Populo Duci;
Vt vera ſectentur, Deoque
Digna; ſuperſtitioſa temnant,

Norintque, Patrem Romuleum Sacris
Praeesse, summo sub Iove: qui male
Obliviosos impiosque
Cuspide saepe monet tremenda;

Quid possit, & quid iuris, in infimum
Telluris Orbem, Regnaque maxima,
Sibi reservarit; Coronas
Ad lubitum arbitriumque mutans.

Iam maior, aut quae faustior accidit
Felicibus sors Imperiis? ubi
Cantare non fastidiosis
Regibus haec, cupidisque veri,

Fas est. In Aulis stat male veritas.
At Rex, Magistro discipulus Iove,
Qui regnat, huic primas in omni
Consilio dat, & aure prona

Audit monentem. Sic male noxio
Errore liber, fraudibus, & dolo est.
Sic hostis est nulli, protervum
Quem Patriae nisi norit hostem.

Sic Patriae quo quisquis amicior,
Is certus idem Regis Hephaestion.
Sic cara Maiestas supernis
Disque placet, Populis & imis

Aeque. Polonis addite regibus
Regem, faventes o Superi! optimum,
Quem nostris, aut hucusque qualem
Vaticinae cecinere Musae.

Sic Pax beatos alma feret dies.
Sic prosperorum, Civibus, omnium
Spes, omnis & fortuna crescet:
Perque libros, per & ora saeclis

Narrata feris, gloria Nominis,
Et laus, & ingens Imperii decus
Clarescet, audietque, toto
Gentibus Oceano revulsis.

CXII.

Rex, liberali Musae, studiisque humanitatis, maxime propitius illustre nobilium iuvenum collegium, cui prudentissimi atque eruditissimi Presbyteri Scholarum Piarum praesunt, penitus lustravit. Venerandus senex, *Konarscius*, Regiam Maiestatem huiuscemodi oratione accepit:

Coetus noster exiguus, dum MAIESTATEM TVAM, REX AVGVSTE, intra horum angustias parietum, cum summae, quam mens capere potest, venerationis sensu, parique animorum alacritate salutat, fastis in perenne monumentum inscribet suis, & locum hunc, luce REGIAE Praesentiae collustratum, qui nobis deinceps sacer, & diem hunc, qui posteris nostris memorabilis erit. Ostendis clare, PRINCIPVM humanissime, cum maximis rebus pro ratione temporis consulueris, etiam ad minima quaevis & humilia REGIAS TVAS curas extendi. Civitatem universam animo tenes, nec primos solum, sed & postremos TVI Sceptri praesidio tutos felicesque vis esse. Istud scilicet DEI est, (cuius iam in hoc Regno vices obeundae TIBI sunt) magnis perinde ac parvis prospicere, tantoque Providentiam Eius magis esse admirabilem oportet.

Gratulamur Nobis itaque & incredibili gestimus laetitia, talem Nobis divinitus concessum esse Principem, cuius diligentia omnes Reipublicae partes complectatur, quique hanc etiam sibi minime contemnendam, putet, quae circa educationem Iuventutis versatur. Male enim vero, cum sibi, tum Reipublicae consulunt ii Principes, apud quos Iuvenum educandorum ratio, res est ultima, nec digna quidem de qua regie cogitent, cui aliquam impendant operam. Fundamentum tamen, salus, ac origo omnis in Republica boni, est recta ac diligens Adolescentum Institutio.

Quam iam bene, hac de re, sperandum nobis est, sub sapientissimo omnique virtutis ac doctrinae genere exculto Rege? eodemque in ea disciplina educato, quam vel maximos orbis Principes in instituendis suis Liberis imitari deceret, & quae illi praecipue viam etiam certam & facilem ad Thronum aperuerit. Nisi enim, REX AVGVSTE, prospicientibus eminus, quid tecum eventurum esset, satis, nisi

inquam ita educatus esses, REX non esses. Sensit id & ille peritissimus Heroum cognitor Iudexque, REX Borussus, qui praeclarissima inter, de TE, iudicia, id TIBI laudis tribuisse, Legatoque Nostro dixisse fertur: Scire se, Magni Viri Heroisque illius PONIATOVII, & Principis CZARTORYSCIAE, Feminae lectissimae & aestimatissimae, TE esse Prolem, adeoque praestantissimos clarissimosque Parentes TVOS, eam TIBI educationem dedisse, quae TE Solio parem Regio formasset, dignumque & idoneum ad regendam, in qua natus es, Gentem liberam effecisset. Ita nullum maius beneficium Patriae praestare possunt, omnes boni Parentes, quam cum liberos suos, quanta possunt diligentia, in quam optimos formare Reipublicae Viros, vel a teneris student. Ad quod ut eos regaliter iuves, nedum iis optimo vis esse exemplo, sed & Scholam equestrem ope TVA & Reipub. eisdem fundandam paterne pollicceris, quae, si quid aliud, Nomen TVVM immortale gratissimumque posteris reddet.

Quid iam, in TE, Potentissime ac Optime AVGVSTE Noster, haec animi praecipue TVI cultura effecit? id videlicet, quod summum, quod primum, quod unum in maximis desideratur Principibus, ea TE nimirum imbuit ornavitque sapientia, quae omnes regnandi artes circumscribit, quae satis est ad felicem beatamque reddendam Rempublicam, qua TV tanta, iuxta omnium qui TE norint hominum, de TE honorificentissimam opinionem, es praeditus, ut ea sapientissimis quibusvis, & antiquis, & TECVM hodie Sceptra gerentibus Principibus, TE comparare, libenter ac cum ingenti Nationis Nostrae gloria soleamus. Itaque qui reliquis Civibus sapientia praecellis, iisdem ut imperes, meruisti; ne illam priscis quibusdam felicibusque populis invideamus gloriam, eos, sapientissimos duntaxat optimosque omnium Civium, semper ad Sceptra quaesisse.

Iam quidquid inde boni, ornamenti, ac gloriae, ut certo speramus, in hanc redundabit Rempublicam, id omne, post Deum O. M. nos, gratique nostri posteri, in acceptis referemus ac perpetuo tribuemus, nedum praestantissimo universae Nationis a Celsissimo Primate prudentissime ac laboriosissime gubernatae delectui, verum etiam ac imprimis Celsissimis Avunculis TVIS, cara illa sacraque nobis IAGELLONVM stirpe profectis, Cancellario Supremo M. D. Lit. Palatino Russiae, Antistitique Posnaniae, qui pro restituendo veteri splendore Imperii, famaque Poloni Nominis, tam provide, tam sapienter fortiterque rem omnem conduxerunt,

runt, ut iam omnia ad fortunatum tranquillumque deduxerint exitum.

Quod itaque honorificentiſſimum, ac immortale decus ſit, tam antiquiſſimae Nobiliſſimaeque Familiae PONIATOWSCIORVM, ad ſummum auguſtumque evectae faſtigium, quam Cariſſimis TIBI perinde ac Patriae, digniſſimisque Fratribus TVAE Maieſtatis; Supremo Praefecto Palatii Regii, Viro in Republica ſummos inter aeſtimatiſſimo; alteri Clariſſimo, in exercitu Auſtriaco Generali Duci, qui ſibi gloriam parem maximis Ducibus, ſcientia rei militaris, ſanguine & innumeris vulneribus peperit; ac optimo doctiſſimoque Sacerdoti, Fratrum minimo, cuius virtuti & doctrinae ſingulari, ad primos in Eccleſia & Reipubl. honores, & Magiſtratus, certa patet via: Cariſſimis denique, ac omni ſexus laude merito ornandis, Sororibus TVIS: omnibusque claro Sanguine iunctis.

Quod vero cumprimis felix fauſtumque ſit ampliſſimo toti Senatui, fortiſſimo Equeſtri Ordini, Exercitibus Tribunalibus, Vrbibus & cuncto Populo: quod auſpicatiſſimum ſit Religioni & Patriae: quod imo fortunatum ſit univerſae Reipublicae Chriſtianae, tanta ſapientia pollentem, bono humani generis, ornamentoque Regum, ſuffragiis liberae Gentis, nos nactos eſſe Principem. Haec proinde teſſera longe lateque per Provincias, a Cive ad Civem, a noſtratibus ad exteros, divulgetur & permeet: Sapientem habemus Regem!

Iam cum genuinus ſit ſapientiae fructus, quod nempe illa, iuxta divina oracula, ſit pulchrae dilectionis mater; amaris certe, amarique TE ac diligi, Ipſe ſentis, REX STANISLAE AVGVSTE! qui nuper flagrantiſſimum ac incredibilem quendam in TE Civium univerſorum amorem contemplando, continere TE non potueris, quin in haec erumperes verba: neminem, dicebas, e Regum vel maximorum filiis, dum Thronos conſcendunt paternos, eam aut noſſe, aut poſſe ſentire dulcedinem, iucunditatem, voluptatemque animi, quam TV ſentires, dum quod neceſſario illis ſors naſcendi, TIBI libere, omnium caritas & benevolentia Civium, eorumdemque mirabilis illa, nec unquam uſitata, nemine excepto, concordia, Imperium obtulit. Ita cogitando certe non deciperis. Quis enim ſapientem non depoſcat, non amet, non deſideret Principem? qui de ſua, quam optime norit, Republica tam praeclare cogitat, qui illam, tot annis conſilio deſtitutam, e funeſto Anarchiae ſtatu liberandam ſuſcipit, quis inquam tali Principi non optime velit?

Et haec ipsa lectissima ac nobilissima Iuventus, quae se TVAE MAIESTATI hilaris & laeta praesentat, id ipsum iam, quod TE nempe vehementer amet, frontibus, oculis vultuque praesefert, & TIBI palam facit. Nos continuo eidem inspirandae non desumus, quid DEO, quid REGI, quid Patriae debeat. Praecepta autem, Leges, mandataque MAIESTATIS TVAE, dum TIBI aliquando vacaverit, praestolamur, quibus quam optimam rationem educandae Iuventutis, divina TVA Nobis praescribet, praecipietque prudentia.

Nunc iam Scholae Piae utriusque Provinciae, feliciter Sceptro TVO subiectae, de MAIESTATE TVA, & Patria optime mereri cupientes, a gloriosissimis Parentibus TVIS, ut MAIESTAS TVA meminisse dignabitur, semper protectae, clementiae, tutelae, & REGIAE defensioni TVAE, sese, suaque iura & Privilegia, a Regibus & Republica iisdem concessa, humillime maioremque in modum commendant.

Benignus ambilisque Rex, ad respondendum, inquit, tibi Latine, opus esset mihi elegantia styli tui. Me quidem commendatissimum posteritati fore spero, si me illi exhibuero, in imagine adeo boni civis, ut tu es. Conversus deinde ad Iuventutem studiosam, a *Stanislao Mniszechio*, splendidae nobilitatis, magnaeque indolis iuvene, in hunc modum salutatur:

Concors & unanimis REGIAE MAIESTATIS TVAE Electio, nos quoque, quibus Patrum exempla, norma debent esse vivendi, vehementer permovet, & in cogitationem inducit laetissimam. Quidni enim, ab hac mirabili animorum consensione, saluberrima omnia Reipublicae sunt expectanda? Quid boni non sperandum, ab eo Principe, quem incredibilis Civium amor, & spes eorundem maxima, in Regali solio collocavit? Haec certe ingens totius Populi benevolentia, insitatae quam, TIBI, REGIAE TVAE MAIESTATIS conciliarunt virtutes, non minus promptum suum obsequium, quam felicissimum TVVM praesagit imperium. Quid vero praecipue, admirandae suffragiorum totius gentis liberae, in TE eligendo REGE, unitati conduxit? Multis scilicet undique malis, quae & nos, pro modulo aetatis nostrae satis percepimus, afflicta Respublica vidit

dit palam, aut intereundum fibi, aut in nullo alio, nifi in REGIA MAIESTATE TVA, cuius beneficio ab interitu vindicaretur, & redderetur florentiffima, omnes fpes fuas ponendas effe. Tanta eft, eritque femper omnium fiducia, in TVA, REX AVGVSTE, regnandi fapientia, in TVO erga Patriam vehementi amore, in laboriofiffima vitae TVAE ratione, & diligentia. Quae omnia nobis, de TE, praedicari toties perlibenter audivimus, ac magna demum animorum voluptate experti fumus, nunc primum Poloniae iftud divinitus obtigiffe, quod olim affirmabat antiquitas: Eam Rempublicam fore beatiffimam, in qua aut Philofophi regnarent, aut Reges philofopharentur. Coniicimus iam probe, quid & nos a teneris tractare oporteat, ad demerendum olim nobis Sapientiffimi Regis gratiam. Nunc DEVM OPTIMVM MAXIMVM ardentiffime precamur, ut REGEM, omni virtutum ac doctrinarum genere praeftantiffimum, ad Religionis, ad Patriae, Noftrumque commune Bonum, totiusque Polonicae Nationis Gloriam, fi non immortalem, tamen quam maxime velit effe diuturnum. Hoc enim voto, & univerfa Respublica, in qua, in bonos Cives, inque bonos REGIAE MAIESTATIS TVAE Subditos efformamur, laete florebit ac confervabitur: & nos, fub Noftro AVGVSTO, TRAIANO, TITO, M. AVRELIO, vivere minime poenitebit.

Rex egregium adolefcentulum arcte complexus, pluriesque ofculatus eft, interfertis iis ferme verbis; Domine, applica te ad bonas litteras, ut coepifti. Sic, & familiae tuae, & patriae eris decori. Reliquosque omnes, ad doctrinae virtutisque ftudium, blandiffime cohortatus.

CXIII.

Electo optimo & fapientiffimo Poloniae Rege, STANISLAO AVGVSTO, prudentiae virtutisque exemplar, *Hermannus Carolus Kaiferlingius*, Rufforum Imperatricis, CATHARINAE II, magnus Legatus, deceffit. Fuit ille Polonicae Genti mirifice deditus, ipfique Regi, ac fummis in Republica viris

ris coniunctiſſimus, omnium conſiliorum ſocietate. Qua ex cauſſa, tanquam immaturam, mortem eius, in ſinu noſtro deflemus. *Zzembecius*, Regiae Varſavienſis Eccleſiae Collegiatae Archidiaconus, idemque Metropolitanus Gneſnenſis, & Cathedralis Cracovienſis Canonicus, divinis atque humanis litteris eruditiſſimus, doctisque viris & ſtudioſis valde benignus, poſt *Stanislai Miaskowscii* obitum, Plocenſem Cathedralem Praepoſituram, iunctumque ei Sielunenſem Ducatum, adivit. Gneſnenſis Metropolitani Scholaſtici dignitas, poſt *Moſtowscii* exceſſum, obvenit *Antonio Sierakowscio*, humanitatis ac litterarum ſtudiis probe ornato. Vacuus ibi Canonicatus, Poſnanienſis Cathedralis Eccleſiae Cuſtodi, *Okencio*, comto & ſuavi, eidemque ſincero & officioſo viro, obtigit. *Godziemirscius*, religioſus & modeſtus, eruditusque vir, in demortui *Ciecisze wscii* locum, Varſavienſis Canonicus eſt ſuffectus. *Olechowscius*, pontificii iuris ſcientia, ſacrarumque & ingenuarum diſciplinarum doctrina, vitae quoque innocentia, & gravitate morum, Principi atque Antiſtiti Cracovienſi commendatiſſimus, ab eo Kielcenſis Canonicus, & Praepoſitus Slawcovienſis creatus eſt. Curiaeque ſuae Epiſcopalis Notarius conſtitutus. *Portalupi*, vir ſumme doctus ac ſapiens, denuo praeficitur celeberrimo Collegio Nobilium Theatino, in quo Rex, STANISLAVS AVGVSTVS, Pater Reipublicae, ineunte aetate, optimarum omnium artium, ſtudia, inſigni cum laude tractavit.

